

การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตร
ที่ดีของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

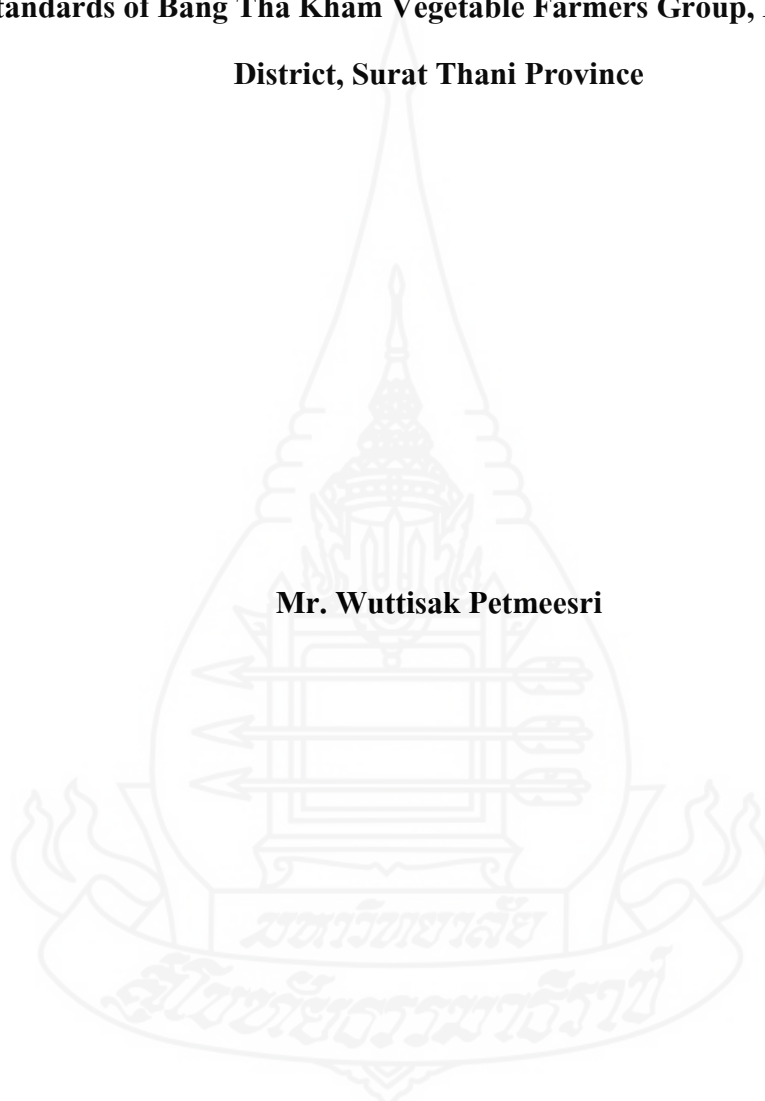
นายวุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2563

**Vegetable supply management according to good agricultural practice
standards of Bang Tha Kham Vegetable Farmers Group, Phunphin
District, Surat Thani Province**

Mr. Wuttisak Petmeesri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อและนามสกุล นายวุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี

แขนงวิชา การจัดการการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาติ ดิษฐกิจ

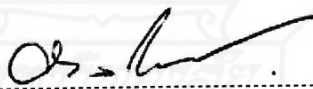
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ปรีชาดิษฐกิจ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาติ ดิษฐกิจ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภวัต เจียมจิณฉัตร)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต เวชกิจ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของ
กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ศึกษา นายวุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี รหัสนักศึกษา 2629001575 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการทรัพยากรเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริชาติ ดิษฐกิจ

ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1 การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม 2 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม และ 3 ปัญหาในการจัดการการผลิตผักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

รูปแบบงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม จำนวน 40 ราย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย กรรมการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผัก 5 ราย เจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัส 2 ราย และเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร ที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้อง อีกจำนวน 3 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ประกอบด้วย การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การส่งมอบผัก การตรวจรับรองมาตรฐาน การเก็บรักษารอการขนส่ง 2) บริหารจัดการกลุ่มโดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานผัก ด้านการส่งคืนสินค้า(ผัก)ที่ไม่ผ่านมาตรฐานกลับ และ ด้านการเก็บรักษารอการขนส่ง และ 3) ปัญหาและความต้องการในการจัดการการผลิตผักแบ่งได้ 3 ด้านคือ ด้านการผลิต ด้านคุณภาพ และด้านการตลาด

คำสำคัญ การจัดการโซ่อุปทาน มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Independent Study title : Vegetable supply management according to good agricultural practice standards of Bang Tha Kham Vegetable Farmers Group, Phunphin District, Surat Thani Province

Author : Mr. Wuttisak Petmeesri; **ID:** 2629001575; **Degree :** Master of Agriculture (Agricultural Resources Management); **Independent Study advisor:** Dr. Parichart Distakij; Assistant Professor; Academic year : 2020

Abstract

The objectives of this study were to study 1 vegetable supply chain management according to good agricultural practice standards of the Bang Tha Kham large vegetable farmer group, 2 Bang Tha Kham large vegetable farmer group management, and 3 problems in the management of the Bang Tha Kham vegetable farmer group. Vegetable production and the needs of the Bang Tha Kham vegetable farmer group

Research model It is a quantitative and qualitative research. by quantitative research The total population were 40 members of Bang Tha Kham Vegetable Farmers. Use a sample By random sampling, they consisted of 5 members of the vegetable farmer group, 2 staff from Tesco-Lotus and officials from the Department of Agricultural Extension. and the Department of Agriculture Data were collected using structured questionnaires and focus groups. Data analysis for quantitative research used descriptive statistics, i.e. frequency, percentage, and data analysis for qualitative research. Use content analysis

The results of the study showed that 1) vegetable supply chain management according to good agricultural practice standards of the Bang Tha Kham vegetable farmer group consists of production planning procurement of inputs Production according to good agricultural practice standards, vegetable delivery, standard certification Storage awaiting transportation 2) Group management by the large farmer group committee. The operation is divided into 4 areas: management of farmers' groups; in the field of vegetable standard certification in terms of returning products (vegetables) that do not meet the standards, and the aspect of keeping waiting for transportation, and 3) problems and needs in the management of vegetable production can be divided into 3 aspects: production, quality and marketing.

Keywords : Supply chain management , Good Agricultural Practices Standards

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ผศ.ดร.ปรีชาดิ ดิษฐกิจ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้ศึกษาตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้แทนจากส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และผู้แทนบริษัทเทสโก้-โลตัส ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษารวมถึงผู้ร่วมงานทุกท่านที่ช่วยในการดำเนินการจัดประชุมชี้แจงและอำนวยความสะดวกในการจัดทำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จนทำให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง ผู้ศึกษาค้นคว้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้จะมีประโยชน์ในการนำไปปรับใช้ในกิจกรรมการพัฒนาระบบโซ่อุปทานในภาคการเกษตร จึงขอมอบส่วนดี ทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรการเกษตร ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลการศึกษาลุล่วง และเพื่อนุ่กศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

วุฒิสักดิ์ เพชรมีศรี

ตุลาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ประสงค์ในการศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม	4
ความหมายโซ่อุปทานและองค์ประกอบ	5
การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices :GAP).....	9
การบริหารจัดการกลุ่ม	11
เกษตรกรแปลงใหญ่	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	19
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การวิเคราะห์ข้อมูล	21

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	22
การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	22
การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม	32
ปัญหาในการจัดการการผลิตผักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผักบางท่าข้าม	35
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	37
สรุปผลการศึกษา	38
อภิปรายผล	43
ข้อเสนอแนะ	46
บรรณานุกรม	48
ภาคผนวก	50
ประวัติผู้วิจัย	60

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การวางแผนการผลิต	22
ตารางที่ 4.2 การจัดหาปัจจัยการผลิต.....	24
ตารางที่ 4.3 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....	24
ตารางที่ 4.4 การส่งมอบผัก.....	29
ตารางที่ 4.5 การตรวจรับรองมาตรฐานแปลงผัก.....	30
ตารางที่ 4.6 การส่งมอบผัก.....	29
ตารางที่ 4.7 การส่งมอบผัก.....	29

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการโซ่อุปทานผัก (Supply Chain Management) เป็นระบบการบริหารจัดการที่มีแนวคิดที่มุ่งเน้นความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งแต่ การวางแผนการผลิต การจัดซื้อวัตถุดิบ การผลิต การควบคุมคุณภาพมาตรฐาน การตรวจสอบ การส่งมอบ การส่งคืนสินค้ากลับ และการตลาด ซึ่งหากสังเกตจะเห็นว่า ทุกขั้นตอนของกระบวนการ มีความเชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจต่อผลผลิตดังกล่าว

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดจากการรวมกลุ่มส่งเสริมการผลิตผักแบบแปลงใหญ่ ดำเนินการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ภายใต้นโยบาย ตลาดนำการผลิต มีระบบการบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรในรูปกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ทั้งระบบการผลิตและการตลาด ทำให้กลุ่มเกษตรกร มีความมั่นคง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันในการดำเนินงาน สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการผลิต และด้านการตลาด เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและปริมาณผักให้เพียงพอต่อความต้องการ

การศึกษาเรื่องการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการผักของเกษตรกร และของกลุ่มเกษตรกรในการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน ในกระบวนการผลิต ตลอดจนการนำแนวทางการพัฒนาโซ่อุปทานการจัดการการผลิตผัก มาปรับใช้ให้เหมาะสมในการพัฒนาเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การจัดการ ไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีการกำหนด วัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาการจัดการ ไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม
- 2.2 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการการผลิตผักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกร แปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

3. ขอบเขตของการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาการจัดการ ไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม จึงได้มีการกำหนดขอบเขต ของประเด็นการศึกษา ออกเป็น 3 ด้าน คือขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้าน ประชากร

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษา ครอบคลุมเนื้อหา การจัดการ ไร่อุปทานผักของ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ตั้งแต่ การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การ ผลิตให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การส่งมอบ การส่งคืนสินค้ากลับ และการเก็บ รักษาการขนส่ง

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.3 ขอบเขตด้านประชากร ดำเนินการศึกษาเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม จำนวน 1 กลุ่ม 40 ราย และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการ ไร่อุปทานของกลุ่มเกษตรกร จำนวน 10 ราย

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาไว้ ดังนี้

4.1 การจัดการโซ่อุปทานผัก หมายถึง การจัดการโซ่อุปทานผักในด้าน การวางแผน การผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การตรวจรับรองคุณภาพ การส่งมอบ การส่งคืนสินค้า กลับ และการเก็บรักษาการขนส่ง ภายใต้โซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกร

4.2 กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ หมายถึง กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม รวมกลุ่มผลิตและจำหน่ายผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ มาตรฐาน

4.3 มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตรของเกษตรกรแปลงใหญ่ผัก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และปลอดภัย ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

4.4 ตลาดนำการผลิต หมายถึง เกษตรกรมีการผลิตผักที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อลดปัญหาด้านราคา สร้างความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกร เกิดความ สมดุลทางด้านการผลิตและการตลาด ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

4.5 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง การบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผัก บางท่าข้าม ในรูปคณะกรรมการ มีการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มได้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายการผลิตผักตามมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรสามารถนำผลการศึกษา ไปพัฒนา ต่อยอด กระบวนการ การจัดการโซ่อุปทานผักตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้ง ปริมาณและคุณภาพ ได้เป็นอย่างดี

5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการศึกษา ไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางในการวางแผนสนับสนุนการดำเนินงาน การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่เหมาะสมให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ในพื้นที่ต่างๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การจัดการ ไร่ปลูกทานตะวันตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ผู้ศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษา รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม
2. ไร่ปลูกทานตะวันและองค์ประกอบ
3. การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices :GAP)
4. การบริหารจัดการกลุ่ม
5. เกษตรแปลงใหญ่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

เกษตรกรบ้านบางท่าข้าม หมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เป็นชุมชนเกษตรกรผู้มีอาชีพการปลูกพืชผักดั้งเดิม พื้นที่ปลูกผักมีสภาพเป็นที่ลุ่ม สภาพดินร่วนปนเหนียวซึ่งเหมาะแก่การปลูกผัก เกษตรกรใช้วิธีการร่องแปลงปลูกผัก ตามความยาวของพื้นที่ นำน้ำในร่องมาใช้ในแปลงผัก เกษตรกรได้รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ผัก ในปี 2560 มีสมาชิกจำนวน 40 ราย พื้นที่ปลูก 360 ไร่ ซึ่งในขณะนั้น เกษตรกรได้ขายผักยังตลาดทั่วไป และมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิต ต่อมาในปี 2561 สำนักงานเกษตรอำเภอบึงนาราง กรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีการประสานเชื่อมโยงการตลาดผักแปลงใหญ่กับบริษัทเทสโก้-โลตัส และได้ตกลงซื้อขายผลผลิตผักส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการส่งผักขายให้บริษัทเทสโก้-โลตัส เฉลี่ยเดือนละ 20,000 บาทต่อครัวเรือน สำหรับจุดเด่นของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม คือ การใช้ตลาดนำการผลิต การลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีความรู้ความชำนาญในการผลิตผักเป็นทุนเดิม จึงมีเทคนิคในการผลิตให้ผลผลิตผักมีปริมาณมาก และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตผักด้วยการผลิตผักปลอดภัยจากสารเคมีตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ซึ่งตลาดมีความต้องการ และสร้างความมั่นใจ

ให้กับผู้บริโภค ทำให้ได้ราคาสูงกว่าราคาผักทั่วไปในท้องตลาด 20-40 % ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความต้องการของตลาดผักในขณะนั้น อีกทั้งมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันในการดำเนินงาน สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐาน และปริมาณผัก ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ในด้านการตลาด กลุ่มเกษตรกรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม มีการจัดทำ MOU ซื้อขายผลผลิตกับ บริษัทเทสโก้-โลตัส โดยทำสัญญาครั้งละ 3 เดือน เพื่อกำหนดราคา ปริมาณ และชนิดผัก แล้วต่อสัญญาเป็นรอบๆ และบริษัทเทสโก้-โลตัส ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้จัดการแปลงของบริษัท เข้ามาอยู่ในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกรซึ่งจะช่วยวางแผน และประเมินวิเคราะห์ความเสี่ยงในทุกขั้นตอนการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับการตลาด ทำให้กลุ่มเกษตรกร สามารถบริหารจัดการการผลิตผักได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การควบคุมคุณภาพ การส่งมอบผัก การกำหนดราคา ในขณะที่ บริษัทเทสโก้-โลตัส ก็เข้ามามีส่วนร่วมในการรับซื้อผลผลิตผัก ตามแผนการผลิตการตลาดที่ได้ตกลงกันไว้ ในส่วนหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับพื้นที่ เข้าร่วมสนับสนุนกลุ่มเกษตรกร ด้านวิชาการและเทคโนโลยีการผลิตผัก การบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนการตรวจรับรองมาตรฐานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ให้แก่กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อย่างต่อเนื่อง

2. ความหมายของโซ่อุปทานและองค์ประกอบ

แนวคิดการจัดการ โซ่อุปทาน ประกอบด้วยความหมายของโซ่อุปทานและองค์ประกอบโซ่อุปทาน

2.1 ความหมายของโซ่อุปทาน

ฮอพพ์ วอลเลต (2553, น.268.) กระบวนการบริหารโซ่อุปทาน เป็นกระบวนการของการบริหารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบสู่กระบวนการผลิต กระบวนการสั่งซื้อจนกระทั่งส่งสินค้าถึงมือลูกค้า ให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมกับสร้างระบบให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลที่ทำให้เกิดกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงาน ส่งผ่านไปทั่วทั้งองค์กร การไหลเวียนของข้อมูลยังรวมไปถึงลูกค้า และผู้จัดส่งวัตถุดิบด้วย ซึ่งในการบริหารจัดการโซ่อุปทาน ให้มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจความรู้พื้นฐานของโซ่อุปทาน ตั้งแต่รูปแบบของโซ่อุปทาน จนกระทั่งองค์ประกอบของโซ่อุปทาน ซึ่งองค์ประกอบในการบริหารโซ่อุปทาน เป็นการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ ประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญได้แก่ (1) การ

สนับสนุนวัตถุดิบ (2) การผลิต อันได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบ การควบคุมการผลิต การตลาดและการขาย โลจิสติกส์ การวิจัยและพัฒนา และการกระจายสินค้า และ (3) ลูกค้า โดยมีการไหลของข้อมูล วัตถุดิบ บริการ และการเงินในโซ่อุปทาน แต่ในปัจจุบัน โซ่อุปทานได้มีการพัฒนาโดยเน้นการบูรณาการ (Integrated Enterprise) โดยการพัฒนากระบวนการข้อมูลข้อมูล วัตถุดิบ บริการ และการเงินในโซ่อุปทานเพื่อความสามารถในการบริหารธุรกิจตลอดโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่โซ่อุปทานจะสำเร็จได้จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ความไวเนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน การใช้ระบบบูรณาการและการพัฒนาบุคลากร

สาริต พะเนียงทอง (2548, น.68-274) กล่าวว่า การแข่งขันทางธุรกิจ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การแข่งขันที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก การตอบสนองต่อความต้องการที่รวดเร็ว ทันตามการเปลี่ยนแปลงของลูกค้าและอยู่บนพื้นฐานต้นทุนการผลิตต่ำ กำไรสูงสุด โดยการผลิตสินค้าในปริมาณที่เหมาะสม ดังนั้น การนำเครื่องมือเข้ามาช่วยในการบริหารภายในองค์กร ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และเครื่องมือที่สามารถช่วยผู้ประกอบการในสภาวะการแข่งขันในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีก็คือ ระบบการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ซึ่งเป็นระบบการบริหารที่มีแนวคิดมุ่งเน้นความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ ที่สนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอก สามารถส่งมอบสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง ตามที่ลูกค้าต้องการ แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า องค์กรไม่สามารถแข่งขันได้โดยลำพังอีกต่อไปแล้ว แต่จะต้องแข่งขันในรูปของโซ่อุปทาน หรือการแข่งขันที่เป็นแบบเครือข่าย

ธนิต โสรัตน์ (2550, น.69) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ ซึ่งมีลักษณะยาวต่อเนื่องกัน เหมือนโซ่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตลอดกระบวนการผลิตจนถึงมือผู้บริโภค โดยการให้ความสำคัญต่อการสื่อสาร การวิเคราะห์ข้อมูล การนำไปใช้

ชุตติเดช วิศาลกิตติ (2555, น.22) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึง ขั้นตอนต่างๆ ขั้นตอน ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่มีต่อการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งไม่อยู่เพียงแต่ในส่วนผู้ผลิตและผู้ส่งวัตถุดิบเท่านั้น แต่รวมถึงผู้ขนส่ง คลังสินค้า พ่อค้าคนกลางและลูกค้า ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างกันนั้นคือ สายสัมพันธ์ทางธุรกิจ ตั้งแต่ ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ

พงษ์ชัย อธิคมรัตน์กุล (2550, น.25) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึงการบริหารแบบเชิงกลยุทธ์ ที่คำนึงถึงความเกี่ยวเนื่อง หรือความสัมพันธ์กันแบบบูรณาการของหน่วยงานหรือแผนกในองค์กร และคู่ค้าที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นลูกค้าหรือผู้ส่งมอบในโซ่อุปทาน โดยมีจุดประสงค์ที่จะนำส่งสินค้าหรือบริการตามความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด โดยจะบริหารจัดการในเรื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรและคู่ค้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาจกล่าวได้ว่า เป็นการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2556, น.1) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึงกระบวนการของการบริหารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบ ผู้กระบวนการผลิต กระบวนการสั่งซื้อ จนถึงส่งสินค้าถึงมือลูกค้า มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมการสร้างระบบ ให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูล ที่ทำให้เกิดกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงานภายในองค์กร รวมถึงลูกค้าและผู้จัดส่งวัตถุดิบอีกด้วย

สรุปได้ว่า การจัดการโซ่อุปทาน หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมกระบวนการทางธุรกิจ นับตั้งแต่ การวางแผน การนำเข้าวัตถุดิบ กระบวนการผลิต กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน จนถึงการส่งมอบสินค้าถึงมือลูกค้า ที่มีความต่อเนื่องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.2 องค์ประกอบโซ่อุปทาน

ธนิต โสรัตน์ (2550, น.2-6) กล่าวว่า การจัดการโซ่อุปทานมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน ที่ทำให้ทุกภาคธุรกิจใส่ใจกับเรื่องการลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้น ดังนั้นการสร้างรายได้เปรียบด้านต้นทุน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหม่ลูกค้าที่ผลิตภณัฑ์นั้นผ่านมือ แต่การที่แต่ละองค์กรจะสร้างกระบวนการเพื่อารร่วมกันได้นั้น จำเป็นต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน ซึ่งปัจจัยที่สามารถทำให้เกิดการทำงานร่วมกันนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่

1. ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Trust) เป็นปัจจัยหลักและสำคัญที่สุด ที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมา ซึ่งในอดีตผู้ทำธุรกิจมักมีความไว้วางใจกันในด้านคุณภาพสินค้าและเครดิต แต่ในปัจจุบันจะอยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนความคิด แผนงานตลอดจนข้อมูลที่สำคัญและเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

2. การร่วมใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน (Information sharing) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในเรื่องของเวลาและต้นทุน นอกจากนี้ต้นทุนวัตถุดิบและสินค้าที่ผ่านมา ในแต่ละขั้นตอนนี้ก็สามารถลดลงได้ โดยอาศัยข้อมูลพยากรณ์ที่คู่ค้านำมาใช้ร่วมกัน เพื่อการวางแผนการผลิตและการจัดส่ง

3. คุณภาพของข้อมูลที่ใช้ร่วมกัน (Quality of Shared Information) หมายถึง ความถูกต้อง และทันต่อเวลา เป็นข้อมูลที่ทันสมัยและสามารถเรียกใช้ได้ตามที่ต้องการ โดยข้อมูลต้องอยู่ในระดับที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

4. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies) เป็นเสมือนเครือข่ายขนาดใหญ่ ที่เชื่อมองค์กรต่างๆเข้าด้วยกัน ทำให้การสร้างกระบวนการความร่วมมือ สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้

วิทยา สุหฤทธดำรง (2549, น.50-57) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้แบบจำลอง SCOR แต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. การวางแผน เป็นการกำหนดภาพรวมในส่วนต่างๆของโซ่อุปทาน ก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ ซึ่งการวางแผนจะประกอบด้วย

1.1 การจัดการองค์กร การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน ทำให้การทำงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.2 การวางแผนการจัดซื้อจัดหา เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับมาตรฐานในการผลิตและการควบคุมคุณภาพการผลิต

1.3 การวางแผนการผลิต เพื่อควบคุมประเภทและปริมาณของสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

1.4 การวางแผนการจัดส่ง จะประกอบด้วย สถานที่จัดส่ง เวลาในการจัดส่ง จำนวนที่จัดส่ง

2. การจัดซื้อจัดหา เป็นขั้นตอนในการจัดตารางการสั่งซื้อวัตถุดิบและขั้นตอนในการพยากรณ์ความต้องการของวัตถุดิบ เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของลูกค้า ในส่วนสินค้าเกษตร การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ เริ่มตั้งแต่ การหากล้าพันธุ์ การหาปุ๋ย การจัดหาแรงงานผลิต ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ มี 2 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยภายนอก เช่น แนวโน้มระดับราคาวัตถุดิบในตลาด ปัจจัยภายใน เช่น วัตถุประสงค์หลักขององค์กร แผนการผลิต ระดับสินค้าคงคลัง การจัดซื้อขององค์กร

3. การผลิต เป็นการบริหารกระบวนการแปลงสภาพปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้สินค้าและบริการตามคุณลักษณะ ที่ต้องการของผู้บริโภค โดยอาจใช้ประมาณการการผลิตจากสถิติที่ผ่านมา มาทำการวางแผนการผลิต

4. การจัดส่ง เป็นการวางแผนและควบคุมการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการเก็บรักษาสินค้า

สรุปองค์ประกอบโซ่อุปทาน ตามแนวทางการจัดการโซ่อุปทาน โดยการใช้โมเดล SCOR เพื่ออธิบายการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนคือ การวางแผน การจัดซื้อจัดหา การผลิต และการจัดส่ง

3. การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practices : GAP

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญ แต่ที่ผ่านมาผลผลิตสินค้าเกษตรและอาหารยังไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค โภคภัณฑ์ควร เนื่องจากมีสารเคมีตกค้าง มีศัตรูพืชและจุลินทรีย์ปนเปื้อน ทำให้คุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้า การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ตามระบบการจัดการคุณภาพ หลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ซึ่งเป็นระบบที่ป้องกันหรือลดความเสี่ยงของอันตรายที่เกิดขึ้นในสินค้าเกษตรและอาหาร ดังนั้น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) เป็นมาตรฐานการปฏิบัติที่ระบุรายละเอียดข้อกำหนดด้านการจัดการกระบวนการผลิตที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติที่ดีทางการผลิตพืชทุกชนิด โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืชเหมาะสม กับการบริโภค และมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งมีเงื่อนไขในด้าน

1. แหล่งน้ำ แหล่งน้ำต้องสะอาด ไม่มีการปนเปื้อนของวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย
2. พื้นที่ปลูก ต้องไม่มีวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อน
3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ใช้ตามคำแนะนำ หรืออ้างอิงของกรมวิชาการเกษตร หรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ใช้สารเคมีที่ประเทศคู่ค้าอนุญาตให้ใช้ ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายที่ทางราชการห้ามใช้
4. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ ปฏิบัติและจัดการการผลิตตามแผนควบคุมการผลิต
5. การผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช สำรวจ ป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้วต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ ถ้าพบต้องคัดแยกไว้ต่างหาก
6. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสมตามแผนควบคุมการผลิต อุปกรณ์ภาชนะบรรจุที่ใช้รวมถึงวิธีการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด ไม่

ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ และไม่ปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อการบริโภค คัดแยก ผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีคุณภาพไว้ต่างหาก

7. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตภัณฑ์ภายในแปลงเพาะปลูก สถานที่เก็บรักษาต้อง สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดีสามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุ แปลงปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์ พานพาหนะนำโรค อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาด ปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มี ผล ต่อ ความปลอดภัยในการบริโภค ต้องขนย้ายผลิตภัณฑ์อย่างระมัดระวัง

8. สุขลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ที่เหมาะสม หรือผ่านกระบวนการ อบรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง และถูกสุขลักษณะ มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้ ผลิตภัณฑ์เกิดการปน

เปื้อนจากผู้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์โดยตรง โดยเฉพาะในขั้นการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวสำหรับ พืชที่ใช้บริโภคสด

9. การบันทึกข้อมูล บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การใช้วัตถุอันตรายทาง การเกษตร ข้อมูลการขยายผลผลิต รวมถึงการปฏิบัติในทุกขั้นตอน ต้องมีการบันทึกข้อมูลการ สำรวจและการป้องกันการกำจัดศัตรูพืช ต้องมีการบันทึกข้อมูลผู้รับซื้อผลิตภัณฑ์ หรือแหล่งที่นำ ผลิตภัณฑ์ในแต่ละรุ่นไปจำหน่าย

กรมส่งเสริมการเกษตร (2545,น.2-25) ได้กล่าวว่า ผักปลอดภัยจากสารพิษ คือผักที่มี ระบบการผลิต ที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชรวมทั้งปุ๋ยเคมี เพื่อการเจริญเติบโต โดยผลผลิตที่ได้อาจจะมีหรือไม่มีสารพิษตกค้าง แต่หากยังมีสารพิษตกค้างอยู่ ต้องไม่เกินมาตรฐาน ที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 และผักอนามัย หมายถึง ผักผักที่ปลอดภัยจากสารเคมี มีความสะอาดผ่านกรรมวิธีการปฏิบัติ ก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการขนส่ง และการบรรจุหีบห่อ ตามคุณลักษณะมาตรฐาน

สุทธิชัย ปทุมล่องทอง (2543) ให้ความหมายไว้ว่า ผักปลอดภัยจากสารพิษ เป็นการ ปลูกผักที่มีการใช้ยาหรือสารเคมีเท่าที่จำเป็น และเน้นการใช้สารธรรมชาติหรือวิธีการธรรมชาติใน การกำจัดศัตรูพืช สิ่งสำคัญคือ งดใช้สารเคมีทุกชนิด เมื่อถึงกำหนดก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อ ไม่ให้สารเคมีตกค้างอยู่ในผลผลิต

4. การบริหารจัดการกลุ่ม

หมายถึงการรวมตัวของบุคคลที่มีปัญหา หรือ ความต้องการบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน และดำเนินการบางอย่างร่วมกัน ของบุคคลในชุมชน ความจำเป็นที่ต้องมีการรวมกลุ่ม ก็เพื่อที่จะทำให้เกิดพลัง ในการขับเคลื่อนกิจกรรมและก่อให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง พลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมไม่ได้หมายถึงเฉพาะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การสร้างอำนาจในการต่อรอง และสร้างกระบวนการทัศน วิสัยทัศน์ และเปิดมุมมองใหม่ จากการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มด้วย

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการกลุ่ม (ชิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร,2532) กล่าวถึง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น 1) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชนโดยยึดถือความศรัทธาของประชาชน 2) หลักการจัดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด 3) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ 4) การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่อง 5) หลักการทำงานเป็นทีม 6) หลักการสร้างพลังกลุ่มชุมชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ คือ 1) ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น ถ้าสมาชิกของกลุ่มที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ไปในแนวทางเดียวกัน 2) โครงสร้างในการดำเนินงานขององค์กรควรมีความชัดเจน องค์กรประกอบที่พอเหมาะ มีความคล่องตัวในการบริหารงาน มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของแต่ละฝ่าย แต่ละตำแหน่ง ไว้อย่างชัดเจน 3) การเข้ามารวมกลุ่มกันของสมาชิกควรให้เป็นไปโดยสมัครใจ 4) ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่ม 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่ม 6) เงินทุนของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม 7) เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม 8) การจัดอบรมและให้ความรู้ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่ม หรือเป็นเรื่องที่สมาชิกกำลังประสบปัญหาอยู่ และต้องการแก้ไขโดยการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง 9) การทำธุรกิจแบบครบวงจรของกลุ่ม การให้ความรู้ในเรื่องการผลิต การให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน การช่วยเหลือ การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การจัดการด้านการตลาด เป็นต้น ซึ่งสมาชิกจะเกิดความมั่นใจและเห็นความสำคัญของการเข้ามารวมกลุ่ม

5. เกษตรแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ คือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบาย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ ก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ โดยมีหลักการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญทวารณ วิงวอน (2553) การศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษของ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนที่หนุนเสริม คือ 1) ด้านผู้นำชุมชน 2) ด้านสังคม 3) ทำเลที่ตั้ง 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) เศรษฐกิจ 6) ด้านการประสานงาน และ 7) วัฒนธรรมชุมชนสถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพบว่า จุดแข็ง คือ สมาชิกภายในกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานราชการสนับสนุน ด้านงบประมาณและวัตถุดิบมีตลาดสดภายในหมู่บ้านรองรับการจัดส่งหรือจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก จุดอ่อน คือ ขาดการบริหารจัดการเชิงรุก ฤดูแล้งขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกผัก โอกาส คือ นโยบายระดับจังหวัดมุ่งส่งเสริมให้เป็นจังหวัดผักปลอดสารพิษและกระแสสุขภาพะชุมชนตลอดจนด้านฐานะ ความ เป็นอยู่ของคนชุมชนดีถึงดีมาก ทำให้พื้นที่ในการเพาะปลูกมีมาก อุปสรรคคือ สภาพอากาศในช่วง

ฤดูร้อนจะมีผลให้เกิดปัญหาของการเจริญเติบโตของผักทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการจัดจำหน่าย และเกิดน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกของอำเภอห้างฉัตร ทำให้ผักที่ปลูกเกิดความเสียหาย ส่วนการค้นหา รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิจัย พบว่ามี กระบวนการคือ 1) การจัดหาความต้องการ คือ สภาพพื้นที่ในการเพาะปลูก การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ความพอเพียงของแหล่งน้ำ พร้อมมีการจัดหาตลาดรองรับ โดยมี วัตถุประสงค์ที่ต้องการเป็นวิสาหกิจที่ยั่งยืน 2) กระบวนการจัดการห่วงโซ่อุปทาน คือ การวางแผนในการปลูก (ระดับครอบครัว/วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) เตรียมการ อาทิ คนปลูกผัก พื้นที่ วัสดุ อุปกรณ์ วัสดุคิบและปุ๋ย ดำเนินการปลูกปีละ 5 - 6 ครั้ง โดยทำการขึ้นแปลงผัก ดูแลรักษาตาม เงื่อนไขของการปลูกผัก ลำดับสุดท้ายการเก็บเกี่ยว 3) ทำการบรรจุภัณฑ์เพื่อกระจายสินค้าไปสู่ ตลาดและผู้บริโภคโดยมีระบบหนุนเสริม คือ การประเมินผลการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร มนุษย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและความพึงพอใจของลูกค้า และ 4) ผลลัพธ์เชิง สังคม คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน/คุณภาพชีวิตที่ดี/ความเข้มแข็งของชุมชน

วรรณวิษา ชูแดง (2556, น.26) การวิเคราะห์สถานการณ์ผักสดปลอดภัยในมุมมองห่วงโซ่อุปทานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานของผัก ปลอดภัยและวิเคราะห์ปัญหาทางด้านการจัดจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มี ผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานผักปลอดภัยประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนต้นน้ำ คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ส่วนกลางน้ำ คือ ผู้รวบรวม โรงคัดบรรจุ และช่องทางจำหน่าย และส่วนปลายน้ำ คือผู้บริโภค ผล การศึกษาพบปัญหาโดยเฉพาะกรณีการขาดช่องทางการจัดจำหน่ายในกลุ่มเกษตรกรรายย่อย สาเหตุ ของปัญหาเกิด จากกำลังการผลิตมีน้อย ไม่มีผลผลิตให้ผู้รับซื้ออย่างต่อเนื่อง มีผู้รับซื้อเป็นโรงคัด บรรจุเพื่อตลาดส่งออก ปัญหาในตลาดส่วนบุคคล เช่น ตลาดนัด ตลาดสด การจำหน่ายผักปลอดภัย มีน้อย สาเหตุเกิดจากแม่ค้าไม่มีแรงจูงใจในการขายผักปลอดภัย ขาดการส่งเสริมด้าน การตลาด และปัญหาของกลุ่มผู้บริโภค คือ ขาดตลาดช่องทางการจัดจำหน่ายผักปลอดภัย สำหรับผู้บริโภคทุกกลุ่มเนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นตลาดผู้บริโภคในหัวเมืองใหญ่ ทำให้ ผู้บริโภคทั่วไปไม่สามารถหาซื้อได้สะดวก

พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และเบญจพรณ เอกะสิงห์ (2561, น.64) การศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักสดที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยแบบจำลอง SCOR Model แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกระบวนการวางแผน การจัดหาปัจจัยการผลิตการผลิต การ จัดส่ง และการส่งคืนตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ การเชื่อมโยงการจัดการห่วงโซ่ อุปทานดังกล่าว พบว่ามีความแตกต่างในกระบวนการต้นน้ำ ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์ฯ หรือบริษัทฯ ที่มีการดำเนินการผลิตผักลักษณะการปลูกแบบเชิงเดี่ยวตามข้อสัญญาตลอดทั้งปี โดย

ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติการผลิตผักให้เป็นไปตามมาตรฐาน GAP อย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ตรงข้ามกับเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของทั้ง 2 หน่วยงานการผลิตผักเป็นลักษณะการปลูกแบบหมุนเวียนตามฤดูกาล โดยการจัดการด้วยเกษตรกรเอง ซึ่งไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจส่งผลให้การปฏิบัติการผลิตไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP เท่าที่ควรทั้งในด้านการจัดการสุขลักษณะแปลง การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต และการปฏิบัติและการควบคุม อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ ที่จำหน่ายผลผลิตผักให้แก่ห้างสรรพสินค้าต้องสามารถผลิตให้มีปริมาณที่เพียงพอ และจำหน่ายได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตามข้อสัญญา ซึ่งบางครั้งการผลิตไม่สามารถดำเนินการได้จากการเกิดโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด จึงนำมาสู่การยกเลิกข้อสัญญาดังกล่าว นอกจากนี้ จำนวนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกบริษัท มีจำนวนลดลง เนื่องจากบริษัท มีความเข้มงวดมากในการคัดคุณภาพผลผลิตถ้าหากผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดบริษัทฯ จะไม่รับซื้อผลผลิต ซึ่งเกษตรกรต้องรับผิดชอบหาแหล่งจำหน่ายด้วยตัวเอง ทำให้การรับซื้อสร้างภาวะแรงกดดันให้แก่เกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรยกเลิกสัญญากับทางบริษัทฯ ขณะที่การจัดการส่วนกลางน้ำ ผลผลิตผัก GAP ของสมาชิกศูนย์ฯ หรือบริษัทฯ ถูกนำมาคัดคุณภาพ คัดเกรด และบรรจุ ในแปลงก่อนเป็นลำดับแรก และส่งต่อมาในโรงงานคัดบรรจุ หรือโรงงานแปรรูป เพื่อทำอีกครั้ง โดยนำผลผลิตบรรจุในตะกร้าหรือถุงพลาสติก หรือนำผลผลิตแปรรูปบรรจุถุงสุญญากาศ ภายใต้เครื่องหมายรับรอง “Q” เพื่อรับรองความปลอดภัยภายใต้มาตรฐาน GAP ซึ่งมีความแตกต่างจากเกษตรกรสมาชิก กลุ่มเกษตรกรฯ ที่จำหน่ายผลผลิตในห้างฯ และตลาดนัดชุมชนฯ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ จำหน่ายเฉพาะตลาดนัดชุมชนฯ เกษตรกรถูกไร่พ่อค้าคนกลาง และเกษตรกรรายย่อยจำหน่ายผลผลิตในตลาดท้องถิ่น พบว่า ผลผลิตถูกคัดคุณภาพ คัดเกรด และบรรจุเพียงครั้งเดียวในแปลง ลานบ้าน หรือสถานที่ที่ทำขึ้นเฉพาะ พร้อมกับบรรจุผลผลิตในถาดโฟม ถุงพลาสติก กล่องกระดาษ หรือซังเป็นกิโลกรัมเป็นมัด เพื่อจำหน่ายในแหล่งตลาดต่อไปและการจัดการส่วนปลายน้ำ พบว่าเกษตรกรสมาชิกของศูนย์ฯ หรือบริษัทฯ หรือสมาชิกกลุ่มเกษตรกรฯ มีแหล่งตลาดทั้งร้านค้าจำหน่ายผลผลิต ห้างสรรพสินค้า โรงงานแปรรูปและตลาดนัดชุมชนฯ ซึ่งตลาดเหล่านี้มีความแน่นอนในการรับซื้อผลผลิตในระดับราคาสูงกว่าราคาตลาดเมื่อผลผลิตผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และมีความปลอดภัย โดยการตรวจสอบด้วยระบบ RFID ระบบ Barcode และการถูกตรวจสอบสารเคมีตกค้างบนชั้นหรือแผงจำหน่าย ในห้างสรรพสินค้า และตลาดนัดชุมชนฯ ตรงข้ามกับการจำหน่ายผลผลิตผัก GAP ของเกษตรกรทั่วไปที่เป็นลูกไร่พ่อค้าคนกลางหรือไม่ได้เป็นสมาชิกไม่มีตลาดรับซื้อที่เฉพาะเจาะจง เนื่องจากพ่อค้าคนกลางในตลาดท้องถิ่นและพ่อค้าตลาดปลายทางไม่ได้คำนึงมาตรฐาน GAP แต่อย่างใด จึงทำให้การจำหน่ายถูกรวมกับผักทั่วไปในตลาด ส่งผลให้ราคาที่

เกษตรกรได้รับเป็นราคาตลาดอีกทั้งผลผลิตมีความเสี่ยงการมีสารเคมีตกค้างเกิดความไม่ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค การจัดการส่วนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันจึงควรทำการตัดสินใจเพื่อหาข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งโซ่อุปทานรวมถึงการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ในด้านการผลิตของเกษตรกร ถือเป็นจัดการส่วนต้นน้ำ ควรจัดสภาพการผลิตปัจจุบันให้มีการปฏิบัติและการควบคุมการผลิตสอดคล้องกับมาตรฐาน GAP อย่างจริงจัง โดยเน้นการปลูกผักแบบหมุนเวียนเพื่อป้องกันความเสี่ยง จากการปลูกผักเพียงชนิดเดียวรวมถึงผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผัก GAP อย่างเข้มแข็งภายใต้หน่วยงานเดียว กำหนดการทำงานเป็นมาตรฐานเดียวกันตลอดจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนอย่างเฉพาะเจาะจงในการเอาใจใส่ดูแลเกษตรกรอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การจัดการส่วนกลางน้ำ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผลผลิต โดยปราศจากสารเคมีตกค้าง และสามารถตรวจสอบย้อนกลับมาสู่แปลง ด้วยระบบที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP ที่สามารถดำเนินการได้ โดยไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการและการจัดการส่วนปลายน้ำ ควรมีการบูรณาการ การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลด้านการตลาดเพื่อจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลผลิตผักที่ได้รับ การรับรองมาตรฐาน GAP มีความปลอดภัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองในการกำหนดราคาอย่างยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะการสร้างความแตกต่างของราคา และคุณภาพระหว่างผลผลิตผัก GAP และผักทั่วไปเพื่อความปลอดภัยเปรียบเทียบในการแข่งขันทางการค้า

สุจิตราภรณ์ จุสปาโล (2558, น.87) ได้ศึกษาแนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนท่าสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนท่าสะพาน แนวทางที่ 1 เป็นศูนย์เรียนรู้ เกี่ยวกับเทคนิคการผลิตผักปลอดสารพิษตามกระบวนการผลิตมาตรฐาน GAP และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ กับประชาชน แนวทางที่ 2 เพิ่มการสื่อสาร โฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษมากขึ้นทั้งด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และแหล่งจำหน่าย โดยใช้สื่อที่ผู้บริโภคเข้าถึงง่าย นอกจากนี้มีการบริหารให้สินค้าสามารถกระจายเข้าถึงผู้บริโภคทุกระดับ แนวทางที่ 3 การวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อรักษาผลผลิตด้านการตลาด เช่น ฤดูหนาวต้องลดการผลิต เนื่องจากเป็นฤดูกาลที่ได้ผลผลิตดี ทำให้ผลผลิตจากฟาร์มต่าง ๆ ออกมาสู่ตลาดในปริมาณมาก ส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่าสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ยึดหลักเกษตรอินทรีย์ (organic agriculture) มีการจัดการโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy principle) คือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ประกอบด้วย ความพอประมาณ (moderation) มีเหตุผล (Reasonableness) มีภูมิคุ้มกัน (Risk Management) ความรู้ (Knowledge) และคุณธรรม (Virtue) มาใช้รวมถึงให้ความสำคัญกับผู้บริโภค โดยคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์จากการเกษตรเป็นอย่างมาก

วิญญู ปรอยกระโทก (2559) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในโซ่อุปทานผักปลอดภัยในประเทศไทย จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยหลัก ของความยั่งยืน มี 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือในโซ่อุปทาน โดยงานวิจัยโดยส่วนใหญ่เน้นปัจจัยหลัก ของความยั่งยืน มี 3 ปัจจัยแรก เท่านั้นคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ทางผู้วิจัยได้นำปัจจัย ที่จะเชื่อมโยงไปสู่ความยั่งยืนมีความสำคัญตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จึงมีปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือในโซ่อุปทาน ประกอบไปด้วย

1) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) มีความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน 3) การดูแลแบ่งปัน ช่วยเหลือกันในโซ่อุปทาน 4) การวางแผนการทำงานร่วมกัน 5) การบริหารความเสี่ยงร่วมกันทำให้เป็นประโยชน์กับผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานผักปลอดภัยในการทำธุรกิจให้ยั่งยืน

มลทา สมบุญตนนท์ (2561) การจัดการห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในเขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ การดำเนินงานของห่วงโซ่อุปทานผักไฮโดรโปนิคส์จากแหล่งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ สามารถวิเคราะห์การเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงานโดยใช้ SCOR Model ส่วนต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก พบว่าวางแผนปลูกผักชนิดที่ตลาดมีความต้องการมาก นอกจากนี้ส่วนใหญ่จัดหาวัตถุดิบด้วยตนเอง อาทิ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช วัสดุปลูก และบรรจุภัณฑ์ จากในท้องถิ่นเมื่อต้องการใช้ ส่วนด้านการผลิตนั้นมีความสูญเสียสูง ต้นทุนสูง ขั้นตอนที่มีความเสียหายมากที่สุดคือ การเพาะกล้าคิดเป็นร้อยละ 64 ของปริมาณความเสียหายทั้งหมด และในด้านการส่งคืนผู้ปลูกเป็นผู้รับภาระหลักในด้านคุณภาพของสินค้า เนื่องจากผู้รับซื้อจะส่งคืน หรือประเมินการรับซื้อหน้าฟาร์มและหักจากรายได้ ประกอบกับในการผลิตยังมีต้นทุนค่าแรงงานที่สูง จึงทำให้เกษตรกรรับความเสี่ยงสูงจากการกำหนดราคาซื้อขายตามราคาตลาด ณ วันที่ซื้อขายหรือส่งสินค้าให้ผู้รวบรวมและผู้คัดบรรจุต่อไป ในด้านการสนับสนุน ทุกช่องทาง การจำหน่ายไม่มีการทำสัญญา เป็นเพียงข้อตกลงกันทั้งสองฝ่าย ส่วนกลางน้ำ ผู้รวบรวมและผู้คัดบรรจุ ซึ่งเป็นส่วนรวบรวมและจัดการผลผลิตที่รับมาจากส่วนต้นน้ำ โดยผู้รวบรวมเป็นผู้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า มาจัดสรรให้กับผู้ปลูกหรือจัดหาผักจากแหล่งอื่นรองรับความต้องการของลูกค้าโดยตรวจรับสินค้าถึงหน้าฟาร์ม แล้วจัดส่งด้วยรถห้องเย็นต่อไปให้ลูกค้าโดยไม่มีกระบวนการผลิต แต่ถ้าสินค้าไม่ได้มาตรฐานตามข้อตกลงจะถูกส่งคืน โดยการหักจากรายได้ซึ่งนำไปหักจากผู้ปลูกต่อไป สำหรับผู้คัดบรรจุจะมีการกำหนดแผนการรับวัตถุดิบให้ผู้รวบรวม ตามแผนการสั่งซื้อจากลูกค้า เมื่อรับ

วัตถุดิบแล้วเก็บเข้าห้องเย็นอาจจะสต็อกสินค้าไว้ 1-2 วันจึงนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีตราสินค้า แล้วส่งต่อไปยังโรงแรมร้านอาหาร และห้างสรรพสินค้า ที่มีการกำหนดมาตรฐานการรับรองสินค้าถ้าสินค้าไม่ได้คุณภาพจะส่งคืนสินค้าทันที ส่วนปลายน้ำ เป็นส่วนการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภค คือ ตลาดเปียก โรงแรมร้านอาหาร และ ห้างสรรพสินค้า พบว่า ตลาดเปียกเป็นผู้กำหนดเวลาและปริมาณการรับจากผู้รวบรวม และส่งต่อให้ผู้ซื้อลำดับต่อไป ถ้าสินค้าไม่ได้คุณภาพตามข้อตกลงจะส่งคืนโดยหักจากรายได้ค่าผัก ไม่มีการทำสัญญา แต่จะเป็นข้อตกลงทั้งลำดับการส่งก่อนและหลัง โรงแรมร้านอาหารจะวางแผนการรับผักจากตลาดเปียก และผู้คัดบรรจุ ส่วนใหญ่จะรับวันต่อวัน เมื่อตรวจรับสินค้าแล้วไม่ได้คุณภาพตามข้อตกลง ผู้ส่งมอบต้องชดเชยส่วนที่เสียหาย ห้างสรรพสินค้าจะรับสินค้าจากผู้คัดบรรจุเป็นส่วนใหญ่ โดยฝ่ายจัดซื้อจะวางแผนการสั่งซื้อ ถ้าสินค้าไม่ได้คุณภาพตามข้อตกลงจะส่งคืน โดยการคืนสินค้าไปยังผู้ส่งมอบทันที ผลการวิจัย การวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญให้สามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการ การผลิตและการส่งมอบผักไฮโดรโปนิคส์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าที่มีความสม่ำเสมอ แต่ตัวแปรที่สำคัญ คือ ฤดูกาล ศัตรูพืช ระยะเวลาการผลิตไม่ สอดคล้องกับความต้องการ อายุการเก็บรักษา และมีข้อจำกัดด้านมาตรฐานสินค้า ทำให้กระบวนการดำเนินงานของ ธุรกิจมีต้นทุนและส่วนเหลือมการตลาดสูง ส่งผลให้มีต้นทุนในกระบวนการจัดการโซ่อุปทานที่สูง เนื่องจากมี กระบวนการแปรรูปวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย และมีมูลค่าเพิ่มก่อนส่งถึงผู้บริโภค ในการจัดหา แหล่งวัตถุดิบผู้รวบรวมเป็นผู้รับผิดชอบการผลิต ด้านการส่งมอบผักไฮโดร โปนิคส์ส่วนกลางน้ำเป็นตัวแปรที่ สำคัญของธุรกิจเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ในด้านการส่งคืน ธุรกิจนี้ส่งคืนด้วยการหักจากรายได้ค่าผัก ยกเว้น โรงแรม ร้านอาหาร และ ห้างสรรพสินค้าส่งคืนสินค้า โดยสาเหตุหลักการคืน คือ ไม่ได้คุณภาพตามข้อตกลง และตรวจพบสารตกค้าง แต่สุดท้ายการส่งคืนนั้นจะถูกส่งกลับไปยังผู้ปลูก นอกจากนี้ ธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ไม่มีการทำสัญญาตามกฎหมาย แต่เป็นเพียงการกำหนดข้อตกลงตามความเกี่ยวข้องของธุรกิจเท่านั้น จากข้อจำกัดและการจัดการกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ทำให้มีต้นทุนและส่วนเหลือมการตลาดสูง โดยหวังโซ่จากผู้ปลูกผ่านผู้รวบรวมส่งต่อไปยังผู้คัดบรรจุต่อเนื่องถึงห้างสรรพสินค้า มีส่วนเหลือมการตลาดสูงที่สุดเนื่องจากมี กระบวนการแปรรูปวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย และมีมูลค่าเพิ่มก่อนส่งถึงผู้บริโภค ทั้งนี้ผู้รวบรวม มีส่วนเหลือมการตลาดสูงที่สุดของทุกห่วงโซ่ เนื่องจากเป็นเพียงผู้ส่งผ่านวัตถุดิบไปสู่การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มี มูลค่าเพิ่มเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ ส่วนต้นน้ำ ควรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อตกลงอย่างจริงจัง โดยเน้นการปลูกผักชนิดและปริมาณให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าตลอดจนเข้มงวดในการรักษาคุณภาพ นอกจากนี้การรวมกลุ่มเพื่อจัดสรรปริมาณการผลิตจะช่วยป้องกันความเสี่ยงและ

สร้างอำนาจต่อรอง ส่วนกลางน้ำ เป็นตัวกลางในการส่งผ่านด้านข้อมูลและวัตถุดิบทั้งสองฝ่ายต้อง มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภค และบริหารจัดการด้านจัดส่งให้คู่ค้ามีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนในการจัดส่ง ส่วนปลายน้ำ ควรบูรณาการ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลด้านตลาด คุณภาพมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้บริโภค โรงแรมร้านอาหารพิจารณาเครดิตการชำระให้สั้นลง และห้างสรรพสินค้าพิจารณาด้าน ข้อจำกัดการรับสินค้า เช่น หน่วยบรรจุสินค้า และค่าธรรมเนียม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่ง ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากเกษตรกรแปลงใหญ่ผักและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการโซ่อุปทานการผลิตผักของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรของการศึกษาคือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม หมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากประชากรทั้งหมด จำนวน 40 ราย

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาคือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักจำนวน 10 ราย แบ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ 5 ราย ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และจากหน่วยงานสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 ราย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอพุนพิน เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุราษฎร์ธานี และ เจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัส

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกได้ 2 ส่วน

2.1 แบบสอบถาม ชนิดปลายปิดปลายเปิด ใช้กับประชากรที่เป็นเกษตรกรแปลงใหญ่ ทั้งหมด ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตฝักตามมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ส่วนที่ 3 การส่งมอบฝัก

ส่วนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

2.2 แบบสัมภาษณ์ ประกอบประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยการสนทนากับบุคคล เป้าหมาย (Focus Group) และบันทึกข้อมูลการสนทนา ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัส โดยกำหนดเนื้อหาที่เชื่อมโยงการจัดการโซ่อุปทานฝักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประกอบด้วยประเด็นการสนทนา

1 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร

2 การจัดการแปลงฝักตามมาตรฐานและการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3 การส่งคืนสินค้า(ฝัก)ที่ไม่ผ่านมาตรฐานกลับ

4 การเก็บรักษา รอการขนส่ง

5 การกำหนดแผนการตลาด แผนการผลิต และราคา

6 ปัญหาและความต้องการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. จัดทำแบบสอบถาม เกษตรกรแปลงใหญ่ฝักบางท่าข้าม จำนวน 40 ชุด และประเด็นการสนทนา กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานฝัก

3. จัดทำแผนการปฏิบัติงาน และออกเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามเกษตรกรแปลงใหญ่ฝัก โดยการ

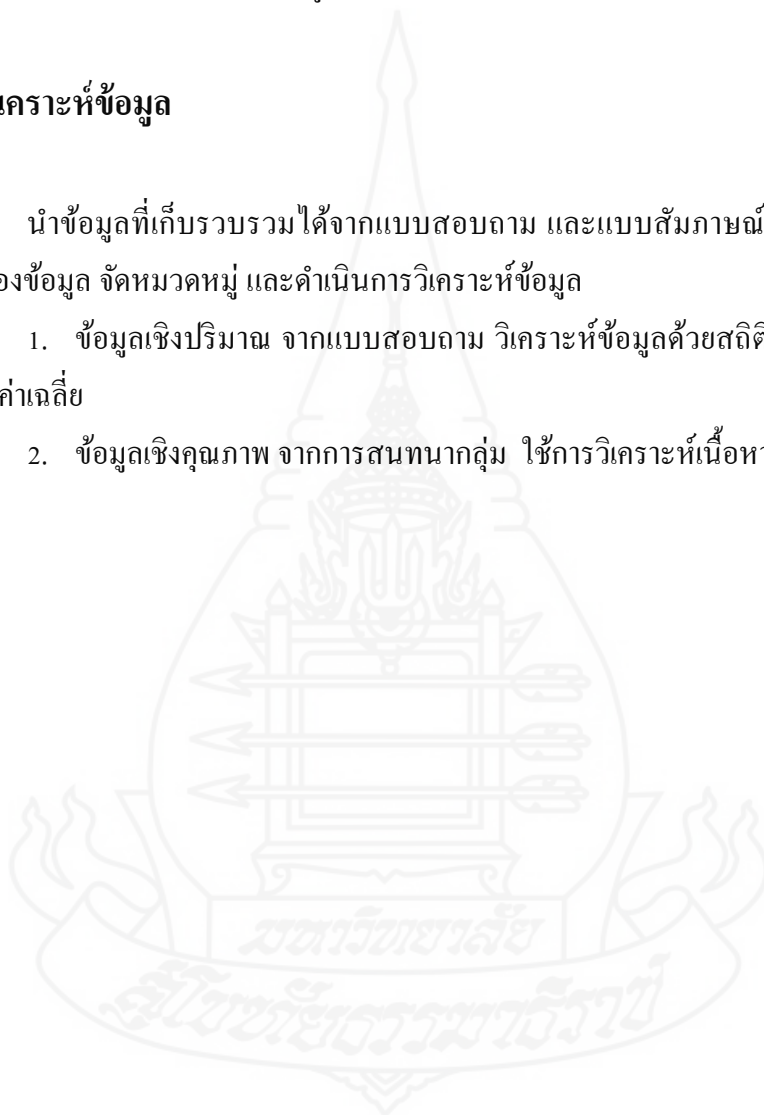
3.1 ประชุมเกษตรกรชี้แจงวัตถุประสงค์เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน การเก็บข้อมูล ของการศึกษา พร้อมการส่งแบบสอบถามให้เกษตรกรดำเนินการกรอรายละเอียดในแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การสนทนาและบันทึกข้อมูลบุคคลเป้าหมายที่กำหนดไว้ลงในประเด็นการสนทนาในแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดหมวดหมู่ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ประกอบด้วย การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การส่งมอบผัก การตรวจรับรองมาตรฐาน การเก็บรักษาหรือการขนส่ง

1.1 การวางแผนการผลิต

ข้อมูลการศึกษาประกอบด้วย การกำหนดแผนการผลิตผัก การทบทวนแผนการผลิต และการผลิตผักของเกษตรกร ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การวางแผนการผลิต

การกำหนดแผนการผลิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. วางแผนการผลิต		
เกษตรกรเอง	8	20.0
กรรมการกลุ่ม	3	07.5
ผู้แทนบริษัทเทส โกลด์สต	-	00.0
รวมกันทั้ง 3 กลุ่ม	29	72.5

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

2. การทบทวนแผนการผลิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มี โดยใช้การประชุมกลุ่มเกษตรกรพิจารณา	40	100.0
มี โดยแจ้งกรรมการกลุ่มทราบ	-	00.0
มี โดยแจ้งเจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัสทราบ	-	00.0
ไม่มี	-	00.0
3. การผลิตผักของเกษตรกร		
ตามแผนการผลิตที่รับมอบหมาย	40	100.0
ผลิตตามความถนัดของเกษตรกร	-	00.0
ผลิตก่อนแล้วค่อยแจ้งแผนการผลิต	-	00.0

จากตารางที่ 4.1 การกำหนดแผนการผลิตผัก ของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม พบว่า

1. แผนการผลิต ร้อยละ 72.5 เป็นการร่วมกันวางแผนการผลิตทั้ง 3 ฝ่าย คือฝ่ายเกษตรกรเอง กรรมการ และผู้แทนบริษัทเทสโก้-โลตัส
2. การทบทวนแผนการผลิต ร้อยละ 100.0 มีการทบทวนแผนโดยใช้การประชุมกลุ่มเกษตรกรพิจารณา
3. การผลิตผักของเกษตรกร ร้อยละ 100.0 เกษตรกรผลิตผักตามแผนการผลิตที่รับมอบหมาย

1.2 การจัดหาปัจจัยการผลิต ข้อมูลการศึกษา ประกอบด้วย การจัดหาปัจจัยการผลิต ดังนี้

ตารางที่ 4.2 การจัดหาปัจจัยการผลิต

การจัดหาปัจจัยการผลิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรเอง	29	72.5
กรรมการกลุ่ม	11	27.5
ผู้แทนบริษัทเทสโก้-โลตัส	-	00.0
รวมกันทั้ง 3 กลุ่ม	-	00.0

จากตารางที่ 4.2 การจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร ร้อยละ 72.5 เกษตรกรเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตด้วยตนเอง รองลงมา ร้อยละ 27.5 กรรมการกลุ่มเป็นผู้จัดหาให้

1.3 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ข้อมูลการศึกษาประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สมาชิกครัวเรือน แรงงาน ประสบการณ์ในการปลูกผัก ลักษณะพื้นที่จัดทำแปลงผัก ขนาดของพื้นที่ เหตุผลในการตัดสินใจผลิตผักมาตรฐาน และรายได้จากการปลูกผัก

ตารางที่ 4.3 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	25	62.5
หญิง	15	37.5
2. อายุเกษตรกร		
น้อยกว่า 40 ปี	-	0.0
40-45 ปี	3	7.5
46-50 ปี	11	27.5
51-55 ปี	14	35.0
56-60 ปี	9	22.5
มากกว่า 60 ปี	3	7.5

ค่าต่ำสุด = 41 ปี ค่าสูงสุด = 67 ปี

ค่าเฉลี่ย = 53.05 ปี

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การผลิตฝึกตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ระดับ		
ประถมศึกษา	3	7.5
มัธยมต้น	4	10.0
มัธยมปลาย/ปวช.	19	47.5
ปวส./อนุปริญญา	11	27.5
ปริญญาตรี	3	7.5
สูงกว่าปริญญาตรี	-	0.0
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
จำนวน 1-2 คน	4	10.0
จำนวน 3-4 คน	22	55.0
จำนวน 5-6 คน	11	27.5
จำนวน 6 คนขึ้นไป	3	7.5
ค่าต่ำสุด = 2 คน ค่าสูงสุด = 8 คน		
ค่าเฉลี่ย = 4.2 คน		
5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
จำนวน 1-2 คน	27	67.5
จำนวน 3-4 คน	13	32.5
จำนวน 5-6 คน	-	0.0
จำนวน 6 คนขึ้นไป	-	0.0
ค่าต่ำสุด = 2 คน ค่าสูงสุด = 4 คน		
ค่าเฉลี่ย = 2.42 คน		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. ประสบการณ์ในการปลูกผัก		
1-2 ปี	-	0.0
3-4 ปี	7	17.5
5-6 ปี	19	47.5
มากกว่า 6 ปี	14	35.0
ค่าต่ำสุด = 4 ปี	ค่าสูงสุด = 11 ปี	
ค่าเฉลี่ย = 6.42 ปี		
7. ลักษณะพื้นที่ทำแปลงผัก		
ของตนเอง	31	77.5
ปลูกในที่คนอื่น ไม่เสียค่าเช่า	-	0.0
เช่า	9	22.5
อื่นๆ	-	0.0
8. ขนาดพื้นที่ทำแปลงผักของเกษตรกร		
1-2 ไร่	4	10.0
3-4 ไร่	14	35.0
5-6 ไร่	17	42.5
มากกว่า 6 ไร่	5	12.5
ค่าต่ำสุด = 2 ไร่	ค่าสูงสุด = 7 ไร่	
ค่าเฉลี่ย = 4.61 ไร่		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. เหตุผลหลักในการตัดสินใจปลูกผักตามมาตรฐาน		
ได้รับความรู้/ได้รับการอบรม	-	0.0
มีตลาดรับซื้อแน่นอน	35	87.5
ตามนโยบายการสนับสนุนของภาครัฐ	-	0.0
กำลังได้รับความนิยม	-	0.0
ตามเพื่อนบ้าน	-	0.0
ราคาดี	3	7.5
ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเทสโก้-โลตัส	2	5.0
อื่นๆ	-	0.0
10. รายได้ครัวเรือน		
ไม่เกิน 100000 บาท/ปี	-	0.0
100,001-200,000 บาท/ปี	4	10.0
200,001-300,000 บาท/ปี	28	70.0
300,001-400,000 บาท/ปี	8	20.0
มากกว่า 400,000 บาท/ปี	-	0.0
ค่าต่ำสุด = 180,000 บาท ค่าสูงสุด = 395,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 270,375 บาท/ปี		

จากตารางที่ 4.3 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า

1. เพศ เกษตรกร ร้อยละ 62.5 เป็นเพศชาย และร้อยละ 37.5 เป็นเพศหญิง
2. อายุ เกษตรกร ร้อยละ 35.0 มีอายุระหว่าง 51-55 ปี มีจำนวนมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 27.5 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี ร้อยละ 22.5 มีอายุระหว่าง 55-60 ปี และร้อยละ 7.5 มีอายุระหว่าง 40-45 ปี ในจำนวนเท่ากับกับอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยมีเกษตรกรมีอายุต่ำสุด 41 ปี สูงสุด 67 ปี อายุเฉลี่ย 53.05 ปี
3. ระดับการศึกษา เกษตรกร ร้อยละ 47.5 จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย/ปวช รองลงมา ร้อยละ 27.5 จบการศึกษาระดับ ปวส/อนุปริญญา ร้อยละ 10.0 จบการศึกษาระดับมัธยม

ต้น และร้อยละ 7.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ในจำนวนเท่ากับจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 55.0 มีสมาชิกครัวเรือนจำนวน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 27.5 มีสมาชิกครัวเรือนจำนวน 5-6 คน ร้อยละ 10.0 มีสมาชิกครัวเรือนจำนวน 1-2 คน และร้อยละ 7.5 มีสมาชิกครัวเรือนจำนวน 6 คนขึ้นไป โดยมีสมาชิกครัวเรือนต่ำสุดจำนวน 2 คน และมีจำนวนมีสมาชิกครัวเรือนสูงสุดจำนวน 8 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.2 คน

5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 67.5 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 1-2 คน และร้อยละ 32.5 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน โดยครัวเรือนเกษตรกรรมมีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 4 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.42 คน

6. ประสบการณ์ในการปลูกผัก ร้อยละ 47.5 มีประสบการณ์ในการปลูกผักระหว่าง 5-6 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.0 ประสบการณ์ในการปลูกผักมากกว่า 6 ปี ร้อยละ 17.5 ประสบการณ์ในการปลูกผัก 3-4 ปี โดยเกษตรกรรมมีประสบการณ์ในการปลูกผักต่ำสุด 4 ปี สูงสุด 11 ปี เกษตรกรรมมีประสบการณ์ในการปลูกผัก เฉลี่ย 6.42 ปี

7. ลักษณะพื้นที่ทำแปลงผัก เกษตรกร ร้อยละ 77.5 เป็นพื้นที่ทำแปลงผักของตนเอง ร้อยละ 22.5 เป็นพื้นที่เช่า

8. ขนาดพื้นที่ทำแปลงผักของเกษตรกร เกษตรกร ร้อยละ 42.5 มีขนาดพื้นที่ทำแปลงผัก 5-6 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 35.0 มีขนาดพื้นที่ทำแปลงผัก 3-4 ไร่ ร้อยละ 12.5 มีขนาดพื้นที่ทำแปลงผักมากกว่า 6 ไร่ และร้อยละ 10.0 มีขนาดพื้นที่ทำแปลงผัก 1-2 ไร่ เกษตรกรรมมีพื้นที่ทำแปลงผัก ต่ำสุด 2 ไร่ และสูงสุด 7 ไร่ พื้นที่ทำแปลงผักของเกษตรกร เฉลี่ย 4.61 ไร่

9. เหตุผลหลักในการปรับเปลี่ยนมาปลูกผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกร ร้อยละ 87.5 มีตลาดรับซื้อแน่นอน รองลงมา ร้อยละ 7.5 ราคาดี ร้อยละ 5.0 ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเทสโก้-โลตัส

10. รายได้ครัวเรือน เกษตรกร ร้อยละ 70.0 มีรายได้ระหว่าง 200,001-300,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 20.0 มีรายได้ระหว่าง 300,001-400,000 บาท ร้อยละ 10.0 มีรายได้ระหว่าง 100,001-200,000 บาท รายได้ครัวเรือนต่ำสุด 180,000 บาท สูงสุด 395,000 บาท รายได้ครัวเรือน เฉลี่ย 270,375 บาท/ปี

1.4 การส่งมอบฝึก ข้อมูลการศึกษา ประกอบด้วย ลักษณะการจัดการฝึกที่จะส่งมอบ และการส่งมอบฝึก

ตารางที่ 4.4 การส่งมอบฝึก

1. ขั้นตอนการจัดการฝึกที่จะส่งมอบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดำเนินการครบทั้ง 5 ขั้นตอน	37	92.5
ดำเนินการ 4 ขั้นตอน	2	5.0
ดำเนินการ 3 ขั้นตอน	1	2.5
ดำเนินการ 2 ขั้นตอน	-	0.0
ดำเนินการ 1 ขั้นตอน	-	0.0
ไม่ดำเนินการ	-	0.0
2. การส่งมอบฝึกของเกษตรกร		
เกษตรกรส่งมอบ	40	100.0
ผ่านกรรมการกลุ่มส่งมอบ	-	0.0
ผ่านตัวแทนบริษัทเทสโก้-โลตัสส่งมอบ	-	0.0
อื่นๆ	-	0.0

จากตารางที่ 4.4 การส่งมอบฝึก พบว่า

1. ขั้นตอนการจัดการฝึกที่จะส่งมอบ ร้อยละ 92.5 เกษตรกรดำเนินการครบทั้ง 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ตัดแต่ง คัดขนาด ล้างทำความสะอาด บรรจุภาชนะที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก ร้อยละ 5.0 เกษตรกรดำเนินการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ตัดแต่ง คัดขนาด บรรจุภาชนะที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก และ ร้อยละ 2.5 เกษตรกรดำเนินการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ตัดแต่ง บรรจุภาชนะที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก

2. การส่งมอบฝึกของเกษตรกร ร้อยละ 100.0 เกษตรกรส่งมอบฝึกด้วยตนเอง

1.5 การตรวจรับรองมาตรฐานแปลงผัก ข้อมูลศึกษา ประกอบด้วย หน่วยงานถ่ายทอดความรู้การจัดการแปลงผัก หน่วยงานออกใบรับรองมาตรฐานแปลงผัก ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ชนิดผักของเกษตรกรผ่านมาตรฐานรับรองแปลง หน่วยงานราชการลงสำรวจ ผัก ของเกษตรกร

ตารางที่ 4.5 การตรวจรับรองมาตรฐานแปลงผัก

1. หน่วยงานถ่ายทอดความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรมส่งเสริมการเกษตร	32	80.0
กรมวิชาการเกษตร	5	12.5
กรมพัฒนาที่ดิน	3	7.5
อื่นๆ	-	0.0
2. หน่วยงานออกใบรับรองมาตรฐานแปลงผัก		
กรมส่งเสริมการเกษตร	-	0.0
กรมวิชาการเกษตร	40	100.0
กรมพัฒนาที่ดิน	-	0.0
อื่นๆ	-	0.0
3. ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดี		
ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด	40	100.0
ไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด	-	0.0
อื่นๆ ระบุ	-	0.0
4. ชนิดผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลง		
ยังไม่ผ่าน	-	0.0
1-3 ชนิด	-	0.0
4-6 ชนิด	8	20.0
มากกว่า 6 ชนิด	32	80.0
ค่าต่ำสุด = 6 ชนิด ค่าสูงสุด = 9 ชนิด		
ค่าเฉลี่ย = 7.8 ชนิด		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

5. จำนวนครั้งหน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลงเกษตรกร จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	-
1-2 ครั้ง/ปี	5
3-4 ครั้ง/ปี	32
5-6 ครั้ง/ปี	3
มากกว่า 6 ครั้ง/ปี	-
ค่าต่ำสุด = 1 ครั้ง/ปี	ค่าสูงสุด = 5 ครั้ง/ปี
ค่าเฉลี่ย = 3.25 ครั้ง/ปี	

จากตารางที่ 4.5 การตรวจรับรองมาตรฐานแปลงผัก พบว่า

1. หน่วยงานถ่ายทอดความรู้ ร้อยละ 80.0 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากกรมส่งเสริมการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 12.5 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากกรมวิชาการเกษตร และ ร้อยละ 7.5 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากกรมพัฒนาที่ดิน
2. หน่วยงานออกไปรับรองมาตรฐานแปลงผัก ร้อยละ 100.0 เกษตรกรได้รับใบรับรองมาตรฐานแปลงผักจากกรมวิชาการเกษตร
3. ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 100.0 เกษตรกรได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
4. ชนิดผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลง ร้อยละ 80.0 เกษตรกรมีชนิดผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลงมากกว่า 6 ชนิด ร้อยละ 20.0 มีชนิดผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลง 4-6 ชนิด ผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลง ต่ำสุด 6 ชนิด สูงสุด 9 ชนิด และผักที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลงเฉลี่ย 7.8 ชนิด
5. จำนวนครั้งหน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลงเกษตรกร ร้อยละ 80.0 หน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลงเกษตรกร 3-4 ครั้ง/ปี รองลงมา ร้อยละ 12.5 หน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลง 1-2 ครั้ง/ปี ร้อยละ 7.5 หน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลง 4-5 ครั้ง/ปี จำนวนครั้งหน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลง ต่ำสุด 1 ครั้ง/ปี สูงสุด 5 ครั้ง/ปี จำนวนครั้งหน่วยงานราชการลงสู่ตรวจแปลงเฉลี่ย 3.25 ครั้ง/ปี

1.6 การเก็บรักษาการขนส่ง ข้อมูลการศึกษา แสดงให้เห็นว่า หลังจากผ่านการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผัก เรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มเกษตรกร ทำการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงกับน้ำหนักของเกษตรกรที่ชั่งก่อนนำส่ง และดำเนินการจัดวางผักลงในภาชนะล้างพลาสติกตามชนิดและประเภทผัก นับจำนวน ตรวจสอบความเรียบร้อย และนำเข้าจัดเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิเพื่อรอการขนส่ง ซึ่งทางบริษัทเทสโก้-โลตัส จัดรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิมารับผักที่กลุ่มเกษตรกรได้รวบรวม ในช่วงเวลา 09.00 น.หรือ15.00 น. ของทุกวัน เพื่อนำส่งเข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัทเทสโก้-โลตัส ต่อไป

2. การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการโซ่อุปทานผัก โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และศึกษาการเชื่อมโยงของข้อมูลร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่า

2.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร ประกอบด้วย ความเป็นมา โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม และข้อตกลงร่วมของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

2.1.1 ความเป็นมา กลุ่มเกษตรกรผักบางท่าข้าม ดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรปลูกผักแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ตั้งแต่ปี 2560 โดยการประสานงานจัดตั้งจากสำนักงานเกษตรอำเภอพุนพิน เนื่องจากพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม เป็นชุมชนปลูกผัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกผักการรวมกลุ่มของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันจากสาเหตุ 3 ด้านเป็นเบื้องต้น 1) ด้านการผลิต เกษตรกรมีการผลิตผักที่ขาดการวางแผน ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตผัก มีการใช้สารเคมีอย่างไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ไม่ได้คำนึงในด้านคุณภาพมาตรฐานผัก 2) ด้านการตลาด ผลผลิตที่ได้ ขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง นำขายตลาดเอง ราคาผักที่ขายได้ไม่แน่นอน 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีที่ตกค้างจากการผลิตผัก ทั้งในดิน น้ำ อากาศ และส่งผลถึงสุขภาพอนามัยของครัวเรือนเกษตรกรผู้ผลิตอีกด้วย จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้เกษตรกรรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.2 โครงสร้างการบริหาร การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร โดยคณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม 40 ราย ประกอบด้วยกรรมการกลุ่มด้วยกันทั้งสิ้น 9 คน ตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เภรัญญิก 1 คน ปฏิคม 1 คน ประชาสัมพันธ์ 1 คน กรรมการ 3 คน และเลขานุการ 1 คน ทำหน้าที่บริหาร ตั้งแต่ การ

บริหารงานกลุ่มทั้งงบประมาณและสมาชิกกลุ่ม การประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน การวางแผน และกำหนดแผนผลิต นำจ่ายเงินค่าฝัก การติดตามประเมินผลผลิตแปลง ตรวจสอบการเคมีตกค้าง ตามมาตรฐานฝัก จัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการแปลงฝักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีให้แก่สมาชิกแปลง ฯลฯ

2.1.3 ข้อตกลงกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินการของกลุ่ม เป็นไปตามเป้าหมายการผลิต ฝัก กลุ่มเกษตรกร ได้กำหนดข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้

- ประชุมกลุ่ม ทุกวันอังคาร เวลา 17.00-19.00 น.ของทุกสัปดาห์ โดยมีวาระ การประชุม ในเรื่องการวางแผนการผลิตการตลาด การรับแผนและทบทวนแผนการผลิตฝัก การ กำหนดมาตรฐานฝัก การตรวจแปลงฝักของสมาชิกในแปลง การจ่ายเงินค่าฝักรอบที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไขในการผลิตฝัก และ สถานการณ์การผลิตฝักของสมาชิกในปัจจุบัน

- การผลิตฝักของเกษตรกร ต้องเป็นไปตามข้อกำหนด การปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดี มีการจดบันทึกการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบ ประเมิน แปลง

- การลงติดตามประเมินแปลงของกรรมการกลุ่ม ในแปลงฝักของสมาชิก ที่ รับแผนการผลิต ก่อนการเก็บเกี่ยว 5-10 วัน เพื่อดูความสมบูรณ์ ปริมาณฝักในแปลง พร้อมการสุ่ม ตรวจสอบปริมาณสารตกค้างเบื้องต้น ก่อนสั่งเก็บเกี่ยว ซึ่งเกษตรกรเจ้าของแปลงต้องอยู่ร่วมทุกครั้ง เพื่อให้ข้อมูล

- การนำส่งฝักที่เก็บเกี่ยว ต้องดำเนินการตามขั้นตอน ตั้งแต่ ตัด คัดแยก ล้าง ทำความสะอาด บรรจุในภาชนะที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก และนำส่งในระยะเวลาที่กำหนด

- กรณีที่เกษตรกรที่รับแผนการผลิตแล้ว ผลิตไม่ได้ตามแผน ไม่ทบทวน แผนการผลิต ทำให้เป้าหมายการผลิตของกลุ่มขาดไป กลุ่มจะดำเนินการ สั่งงดเป้าหมายการผลิต ในรอบต่อไป เป็นเวลา 1 ฤดูกาลผลิต พร้อมทั้งการเสียค่าปรับ เพื่อเข้ากองทุนกลุ่ม ครั้งละ 500 บาท ยกเว้นเหตุสุดวิสัย

- การอบรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ และเทคโนโลยีการผลิต ฝักจากหน่วยงานสนับสนุน ต้องเข้าร่วมทุกคน เว้นแต่มีภารกิจที่จำเป็น แจ้งเหตุผลผ่านกรรมการ กลุ่ม

ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ฝักบางท่าข้าม เป็นการ บริหารกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ทั้งกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ถิ่นมติที่ประชุมกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งเห็น ถึงการเชื่อมโยงกิจกรรมของโซ่อุปทาน เข้าด้วยกัน ระหว่างขั้นตอนการวางแผนการผลิตจนถึงการ ส่งมอบฝักของเกษตรกร การตรวจรับรองมาตรฐานฝักในขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนการเก็บรักษารอ

การขนส่ง ในส่วนของกรรมการกลุ่ม และการขนส่งสินค้าออกจากจุดรวบรวมผักของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นภารกิจของบริษัทเทสโก้-โลตัส ในลำดับต่อไป

2.2 ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานผัก กลุ่มเกษตรกรดำเนินการควบคุมคุณภาพผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ใน 2 ส่วนด้วยกันคือ

2.2.1 วางแผนการตรวจแปลงผักของเกษตรกรแต่ละราย ตามเป้าหมายการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว 5-7 วัน เพื่อดูความสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้กับเป้าหมายที่รับแผน โรคแมลงและร่องรอยการทำลายบนใบผักและลำต้น และสุ่มเก็บตัวอย่างผักในแปลงตรวจสอบสารเคมีตกค้างตามมาตรฐานแปลงผักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ก่อนส่งเก็บเกี่ยวหรือชะลอการเก็บเกี่ยว

2.2.2 เก็บตัวอย่างผักนำส่ง ของเกษตรกรแต่ละราย เพื่อตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานอีกครั้ง กรณีที่ผ่าน บันทึกผลเข้าระบบ แจ้งเกษตรกรเจ้าของผักทราบ พร้อมรับเข้าเก็บรักษา รอการขนส่ง กรณีที่ไม่ผ่านมาตรฐาน บันทึกผลเข้าระบบ แจ้งเกษตรกรเจ้าของผักทราบ เพื่อนำกลับ

2.3 การส่งคืนสินค้า (ผัก) ที่ไม่ผ่านมาตรฐานกลับ

พิจารณาจากผลการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผักนำส่งของเกษตรกรแต่ละชนิดผัก กรณีผลตรวจสอบมีค่าสารตกค้างสูงเกินค่ามาตรฐาน ทำการบันทึกผลการตรวจสอบ แจ้งเกษตรกรทราบ และส่งคืนผักกลับให้แก่เกษตรกร ตลอดจนการตรวจสอบย้อนกลับ ในกระบวนการผลิตของเกษตรกรในแต่ละราย เพื่อหาสาเหตุของการปนเปื้อนของสารเคมี ซึ่งปัจจุบัน ไม่พบการส่งคืนผักกลับแล้ว เนื่องจากเกษตรกรมีการควบคุมกระบวนการผลิต ตั้งแต่ การเตรียมดินปลูก การปลูก การดูแลรักษา การตรวจแปลงก่อนเก็บเกี่ยว และการเก็บเกี่ยว ตามมาตรฐานแปลงผักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่กำหนด

2.4 การเก็บรักษา รอการขนส่ง

หลังจากผ่านการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผัก เรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มเกษตรกร ทำการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงกับของเกษตรกร และดำเนินการจัดวางผักลงในภาชนะลังพลาสติกตามชนิดและประเภทผัก นับจำนวน ตรวจสอบความเรียบร้อย และนำเข้าจัดเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิเพื่อรอการขนส่ง ซึ่งทางบริษัทเทสโก้-โลตัส จัดรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิมารับผักที่กลุ่มเกษตรกร ได้รวบรวม ในช่วงเวลา 09.00 น. หรือ 15.00 น. ของทุกวัน เพื่อนำส่งเข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัทเทสโก้-โลตัส ต่อไป

3. ปัญหาในการจัดการการผลิตฝักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ฝักบางท่าข้าม

ผลการศึกษา สามารถสรุปปัญหาในการจัดการผลิตฝักกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ฝักบางท่าข้าม ได้ดังนี้

1. ควรมีการเพิ่มเป้าหมายการผลิตและการตลาดให้มากขึ้น
2. ช่วงฤดูฝน การผลิตฝักจะยากลำบากในการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐาน
3. ควรมีการถ่ายทอดความรู้การผลิตฝักจากเจ้าหน้าที่เกษตรอย่างต่อเนื่อง
4. การรับเป้าหมายการผลิตของเกษตรกรสมาชิก แล้วผลิตไม่ได้ตามเป้าหมาย
5. เกษตรกรผลิตฝักได้เกินเป้าหมายการผลิตที่ตนเองรับแผนการผลิต
6. ความต้องการของตลาด อาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตฝักของ

เกษตรกร

7. การระบาดของโรคแมลงในช่วงฤดูการผลิต
8. การที่เกษตรกรผลิตฝัก ที่ยังไม่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานฝัก

จากปัญหาดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็นปัญหาหลักๆ ได้ 3 ประเด็น

1. ด้านการผลิต ประกอบด้วย การเพิ่มเป้าหมายการผลิต การผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายการผลิต และการผลิตเกินเป้าหมายการผลิตที่ได้รับ การผลิตฝักที่ยังไม่ได้รับการตรวจรับรองมาตรฐาน

2. ด้านคุณภาพ ประกอบด้วย ความยากลำบากในการควบคุมคุณภาพมาตรฐานในช่วงฤดูฝน การระบาดของโรคแมลงในช่วงฤดูการผลิต การถ่ายทอดความรู้การผลิตฝักจากเจ้าหน้าที่

3. ด้านการตลาด ประกอบด้วย ความต้องการที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตฝักของเกษตรกร

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว สามารถกำหนดความต้องการของเกษตรกร ได้ดังนี้

1. ด้านการผลิต ควรมีการเพิ่มปริมาณฝักของกลุ่มเกษตรกร ให้มากขึ้น ซึ่งในภาพรวมการผลิตฝัก มาจากความต้องการของตลาด ที่ทางบริษัทเทสโก้-โลตัส กำหนด ไว้ ดังนั้นเกษตรกรควรมองช่องทางตลาดแหล่งใหม่ เพื่อรองรับผลผลิต กรณีการผลิตฝักเกินและขาดเป้าหมายการผลิต มีการทบทวนแผนการผลิตของเกษตรกร โดยการสอบถามของกรรมการกลุ่ม ลงตรวจติดตามประเมินแปลง ตรวจสอบปริมาณฝักชนิดนั้นๆ ของสมาชิกในกลุ่ม ปริมาณฝักที่ค้างในแปลงที่ยังไม่เก็บเกี่ยว หากไม่เกินเป้าหมายการผลิตรวม กรรมการกลุ่มสั่งให้เกษตรกรเก็บเกี่ยว

นำส่งกลุ่มเพิ่มเติมได้ หากเกินเป้าหมายรวม ให้จำหน่ายพ่อค้าคนกลาง หรือจำหน่ายเอง ส่วนผักที่ยังไม่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจาก ให้อ้างแผนประสานกรรมการกลุ่ม เพื่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ลงทำการประเมินผลแปลงเบื้องต้น พร้อมแจ้งเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีทราบ เพื่อให้วางแผนการสุ่มตรวจแปลง และเก็บตัวอย่างผักวิเคราะห์ เพื่อออกผลรับรองมาตรฐานผักต่อไป

2. ด้านคุณภาพ เกษตรกร ควรวางแผนการผลิต เลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว หรืออาจนำเทคโนโลยีด้านการปลูกผักในโรงเรือนมาปรับใช้ในการผลิต หรือการลดเป้าหมายการผลิตของเกษตรกรแต่ละรายลง เพื่อจะได้ควบคุมและรักษามาตรฐานผักได้ง่ายขึ้น ส่วนการระบาดของโรคแมลงในช่วงฤดูการผลิต เกษตรกรควรนำปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกัน และนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร มาปรับใช้ในการหาแนวทางป้องกันกำจัดแบบผสมผสาน อีกทั้งการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ร่วมกับกรรมการกลุ่มและเกษตรกร ในการตรวจสอบ แนะนำ และการสาธิตการป้องกันกำจัด โรคแมลงที่เกิดขึ้น ตามสถานการณ์นั้นๆ อย่างต่อเนื่อง การถ่ายทอดความรู้และการฝึกปฏิบัติในการผลิตสารชีวภัณฑ์ชนิดต่างๆ และการนำไปใช้ในแปลงผัก เพื่อการป้องกันกำจัดตามมาตรฐาน

3. ด้านการตลาด ความต้องการของตลาด อาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตผักของเกษตรกร ในช่วงเวลานั้นๆ การประเมินสถานการณ์การผลิตผักของกลุ่มเกษตรกร ในการประชุมกลุ่ม เพื่อการวางแผนการผลิตผักทดแทน ในช่วงเวลาดังกล่าว และการคาดการณ์ผลผลิตผักในแต่ละชนิด เพื่อให้เพียงพอ อีกทั้งการประสานงานเครือข่ายเกษตรกรที่ผลิตผักคุณภาพมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อ สนับสนุนชนิดผักทดแทนเป้าหมายที่ขาดของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และเป็นการรักษาสภาพเป้าหมายการตลาดของกลุ่มอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษา การจัดการ ไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) การจัดการ ไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม 2) การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม 3) ปัญหาในการจัดการผลิตผักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ซึ่งสรุปผลการศึกษาดังนี้

1.1 การจัดการไร่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ซึ่งในการจัดการ ไร่อุปทานการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประกอบด้วย การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การส่งมอบผัก การตรวจรับรองมาตรฐาน การเก็บรักษาและการขนส่ง

1.1.1 การวางแผนการผลิต การวางแผนการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย เกิดจากการประชุมร่วมกันกับคณะกรรมการกลุ่ม และ เจ้าหน้าที่บริษัท เทสโก้-โลตัส โดยยึดเป้าหมายการตลาดล่วงหน้า ของบริษัทเทสโก้-โลตัส เป็นเป้าหมายนำ ในการวางแผนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ตามชนิด ประเภท ปริมาณ และระยะเวลา ที่ตลาดมีความต้องการ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรได้พิจารณาจัดทำแผนการผลิต และจัดสรรแผนการผลิตผักแต่ละชนิด ให้กับเกษตรกรในกลุ่มแต่ละราย ตามศักยภาพของพื้นที่ ปัจจัยการผลิต สภาพแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระหว่างการผลิต รวมถึงการทบทวนแผนการผลิตของเกษตรกร จากการผลิตของรอบที่ผ่านมา เพื่อตรวจสอบ ทวนกลับกับเป้าหมายและผลผลิตที่คาดว่าจะได้จริง เพื่อทางกลุ่มเกษตรกรจะได้พิจารณาปริมาณผลผลิตผักที่คาดว่าจะผลิตได้ ตรงตามแผนการตลาด หรือการหาทดแทน ซึ่งโดยภาพรวมของการวางแผนการผลิต และการทบทวนแผนการผลิต แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรสามารถผลิตผักตามแผนการผลิต ที่ได้รับมอบหมายทุกราย

1.1.2 การจัดหาปัจจัยการผลิต เมื่อเกษตรกรได้รับแผนการผลิต จากที่ประชุม ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกลุ่ม ตามศักยภาพและประวัติการผลิตผักของเกษตรกรแต่ละราย เกษตรกรก็จะต้องดำเนินการ จัดหา จัดเตรียม ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ สารเคมี และอื่นๆที่จำเป็นในการผลิต ด้วยตนเองเป็นหลัก ตามสภาพความเหมาะสมของพื้นที่และเป้าหมายการผลิตที่เกษตรกรได้รับ ซึ่งเกษตรกรบางรายอาจจะไม่สะดวกในการจัดหาปัจจัยการผลิตบางชนิด ก็จะประสานกรรมการกลุ่ม ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัดหาปัจจัยการผลิตชนิดนั้นๆ

1.1.3 การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรได้ดำเนินการผลิตผักตามแผนการผลิตที่ได้รับ ในพื้นที่แปลงปลูกที่ได้จัดเตรียม ตั้งแต่ การเตรียมดิน เตรียมเมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ สารเคมี ที่จำเป็น กำหนดระยะเวลาหว่านเมล็ดพันธุ์เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการเก็บเกี่ยว และปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่หว่านที่สอดคล้องกับปริมาณน้ำหนักรากผักที่จะได้ ซึ่งในการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรได้มีการบันทึกในคู่มือการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ในการผลิตผัก เกษตรกรสามารถผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้อย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมทุกชนิดผักตามเป้าหมายความต้องการของตลาด ซึ่งในการจัดการการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรมีการกำหนดแผนการผลิตผักร่วมกันกับคณะกรรมการกลุ่ม และเจ้าหน้าที่บริษัทเทส โกลด์สต และ ได้มีหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนการดำเนินงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ การจัดการแปลงผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กรมวิชาการเกษตร ช่วยในด้าน การตรวจสอบ สุ่มตรวจ และออกใบรับรองชนิดพืชผักที่ผ่านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ซึ่งเหตุผลที่เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตผักและรักษามาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้อย่างต่อเนื่อง มาจากเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการศึกษาในระดับค่อนข้างสูง มีประสบการณ์ในการปลูกผักมาอย่างยาวนาน สามารถเรียนรู้ ทดลอง ทดสอบ ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูก การดูแลรักษาได้เป็นอย่างดี มีพื้นที่และแรงงานที่เหมาะสมในการปลูกผัก และในการปลูกผักมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทำให้ขายได้ราคาสูง ตลาดรับซื้อแน่นอน มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและบริษัท สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

1.1.4 การส่งมอบผัก เกษตรกรมีขั้นตอนในการเตรียมผักที่เก็บเกี่ยวแล้วพร้อมจัดส่ง ตามรูปแบบและวิธีการที่กลุ่มเกษตรกรกำหนดไว้ ตั้งแต่ การตัดแต่ง คัดขนาด ล้างทำความสะอาด บรรจุถุงตามขนาดที่กำหนด ชั่งน้ำหนัก ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในส่วนการจัดการผลผลิตผักหลังการเก็บเกี่ยว และดำเนินการส่งมอบผักตามเป้าหมายการผลิตของเกษตรกรด้วยตนเอง ณ จุดรวบรวมผักของกลุ่ม บันทึกรายละเอียดชนิดผัก จำนวน และน้ำหนัก ในแบบบันทึกการรับผักกับกรรมการกลุ่ม เพื่อกลุ่มจะได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพสารเคมีตกค้างในผักที่นำส่ง ก่อนดำเนินการเก็บรักษารอการขนส่งต่อไป

1.1.5 การตรวจรับรองมาตรฐาน ในการผลิตผัก ได้มีหน่วยงานหลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการในส่วนการถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยี ในการจัดการแปลงผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี กรมวิชาการเกษตร ดำเนินการในด้าน การตรวจสอบ ประเมินแปลง สุ่มตรวจ และออก

ใบรับรองชนิดผักที่ผ่านมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการดำเนินงาน ทำให้เกษตรกรได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข ขั้นตอน ข้อกำหนด ตามมาตรฐานผัก และผ่านการรับรองมาตรฐาน ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทุกราย ทุกชนิดผัก ตามแผนการผลิตที่ได้รับ ในส่วนกรรมการกลุ่ม ร่วมวางแผนการตรวจประเมินแปลงผักของเกษตรกรแต่ละราย ตามเป้าหมายการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว 3-5 วัน เพื่อความสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้กับเป้าหมายที่รับแผน และสุ่มเก็บตัวอย่างผักในแปลงตรวจสอบสารเคมีตกค้าง ก่อนส่งเก็บเกี่ยวหรือชะลอการเก็บเกี่ยว และจะเก็บตัวอย่างผักนำส่งของเกษตรกรแต่ละราย ณ จุดรวบรวมผักของกลุ่มอีกครั้ง ในขณะที่เกษตรกรนำส่ง กรณีที่ผ่าน กลุ่มดำเนินการบันทึกผลเข้าระบบ แจ้งเกษตรกรเจ้าของผักทราบ พร้อมรับเข้าเก็บรักษา กรณีที่ไม่ผ่านมาตรฐาน กลุ่มจะทำการบันทึกผลเข้าระบบเช่นกัน แจ้งเกษตรกรเจ้าของผักทราบ เพื่อนำผักกลับ ซึ่งปัจจุบันไม่พบการตรวจรับรองคุณภาพจากสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐานในผักนำส่ง ซึ่งอาจมาจากการเข้มงวดในการผลิตผักของเกษตรกร กรรมการกลุ่ม และจากเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ ติดตาม ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.1.6 การเก็บรักษาการขนส่ง หลังจากผ่านการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผัก เรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มเกษตรกร ทำการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงกับน้ำหนักของเกษตรกรที่ชั่งก่อนนำส่ง และดำเนินการจัดวางผักลงในภาชนะล้างพลาสติกตามชนิดและประเภทผัก นับจำนวน ตรวจสอบความเรียบร้อย และนำเข้าจัดเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิเพื่อรอการขนส่ง ซึ่งทางบริษัท เทสโก้-โลตัส จัดรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิมารับผักที่กลุ่มเกษตรกรได้รวบรวมไว้ ตามชนิดผัก และจำนวนที่กำหนด ในช่วงเวลา 09.00 น. และ 15.00 น. ของทุกวัน เพื่อนำส่งเข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัท เทสโก้-โลตัส ต่อไป

1.2 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ผลการศึกษาสามารถสรุปการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้ามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้ดังนี้

1.2.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรผักบางท่าข้าม ดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรปลูกผักแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม ตั้งแต่ปี 2560 โดยการประสานงานจัดตั้งกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอพุนพิน เพื่อร่วมแก้ปัญหาจากสาเหตุ 3 ด้านคือ ด้านการผลิต เกษตรกรมีการผลิตผักที่ขาดการวางแผน ขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตผัก มีการใช้สารเคมีอย่างไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ไม่ได้คำนึงในด้านคุณภาพมาตรฐานผัก ด้านการตลาด ผลผลิตที่ได้ ขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง ราคาไม่แน่นอน และด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีที่ตกค้างจากการผลิตผัก ทั้งในดิน น้ำ อากาศ และส่งผลถึงสุขภาพอนามัยของครัวเรือน เกษตรกรผู้ผลิตอีกด้วย ทำให้เกษตรกรรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ในการรวมกลุ่มแปลงใหญ่ผัก มีการบริหารจัดการกลุ่ม

โดยคณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ ประกอบด้วยกรรมการกลุ่มด้วยกันทั้งสิ้น 9 คน ตามตำแหน่งที่ๆ รับผิดชอบ ตั้งแต่ การบริหารงานกลุ่มทั้งงบประมาณและสมาชิกเกษตรกร การประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน การวางแผนและกำหนดแผนผลิต นำจ่ายเงินค่าฝัก การติดตามประเมินผลผลิต แปลง ตรวจสอบการเคมีตกค้างตามมาตรฐานฝัก จัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการแปลงฝักตาม มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่สมาชิกแปลง ฯลฯ ซึ่งการดำเนินการของกลุ่ม จะใช้ เวทีการประชุมกลุ่มเกษตรกร ทุกวันอังคาร เวลา 17.00-19.00 น.ของทุกสัปดาห์ โดยมีวาระการ ประชุม ในเรื่องการวางแผนการผลิตการตลาด การรับแผนและทบทวนแผนการผลิตฝัก การกำหนด มาตรฐานฝัก การตรวจแปลงฝักของสมาชิกในแปลง การจ่ายเงินค่าฝักกรอบที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรค และการแก้ไขในการผลิตฝัก และ สถานการณ์การผลิตฝักของสมาชิกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการ เชื่อมโยงกิจกรรมของโซ่อุปทาน เข้าด้วยกัน ระหว่างขั้นตอนการวางแผนการผลิตจนถึงการส่งมอบ ฝักของเกษตรกร การตรวจรับรองมาตรฐานฝักในขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนการเก็บรักษารอการขนส่ง ในส่วนของกรรมการกลุ่ม และการขนส่งสินค้าออกจากจุดรวบรวมฝักของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็น การกิจของบริษัทเทคโก้-โลตัส ในลำดับต่อไป

1.2.2 ด้านการตรวจรับรองมาตรฐานฝัก กลุ่มเกษตรกรดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

1) *วางแผนการตรวจแปลงฝัก* ของเกษตรกรแต่ละราย ตามเป้าหมายการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว 5-7 วัน เพื่อดูความสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้กับเป้าหมายที่รับแผน และสุ่มเก็บ ตัวอย่างฝักในแปลงตรวจสอบสารเคมีตกค้างตามมาตรฐานแปลงฝัก ก่อนส่งเก็บเกี่ยวหรือชะลอการเก็บ เกี่ยว ซึ่งจะมีการประสานเกษตรกรเจ้าของแปลง ในเวทีการประชุมกลุ่มเพื่อจะได้ทราบทั่วกันก่อน และในวันเวลาที่ลงตรวจสอบแปลงฝัก เกษตรกรต้องอยู่ร่วมในแปลงทุกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลการ จัดทำแปลงฝักและข้อเสนอแนะจากกรรมการกลุ่ม

2) *เก็บตัวอย่างฝักนำส่ง* ของเกษตรกรแต่ละราย ที่ผ่านการอนุญาตให้เก็บ เกี่ยวจากการตรวจประเมิน สุ่มตรวจฝักในแปลงของเกษตรกร เพื่อตรวจสอบ รับรองคุณภาพ มาตรฐานอีกครั้ง กรณีที่ผ่าน บันทึกผลเข้าระบบ แจ้งเกษตรกรเจ้าของฝักทราบ พร้อมรับเข้าเก็บ รักษา กรณีที่ไม่ผ่านมาตรฐาน บันทึกผลเข้าระบบ แจ้งเกษตรกรเจ้าของฝักทราบ เพื่อนำกลับ และ ทำการตรวจสอบ ทวนกลับ กระบวนการผลิตฝักของเกษตรกรรายนั้นๆเพื่อหาสาเหตุ และมาตรการ ป้องกัน ต่อไป

1.2.3 *การส่งคืนสินค้า(ฝัก)ที่ไม่ผ่านมาตรฐานกลับ* กรรมการกลุ่ม พิจารณาจาก ผลการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานฝักนำส่งของเกษตรกรแต่ละชนิดฝัก กรณี ผลตรวจสอบมีค่า สารตกค้างสูงเกินค่ามาตรฐาน ทำการบันทึกผลการตรวจสอบ แจ้งเกษตรกรทราบ และส่งคืนฝัก กลับให้แก่เกษตรกร รวมถึงการตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อหาสาเหตุที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบัน ไม่พบการ

ส่งคืนผักกลับแล้ว เนื่องจากเกษตรกรมีการควบคุมกระบวนการผลิต ตั้งแต่ การเตรียมดินปลูก การปลูก การดูแลรักษา การตรวจแปลงก่อนเก็บเกี่ยว และการเก็บเกี่ยว ซึ่งเกษตรกรได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อย่างเคร่งครัด

1.2.4 การเก็บรักษาการขนส่ง หลังจากผ่านการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผัก เรียบร้อยแล้ว ทางกลุ่มเกษตรกร ทำการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงกับของเกษตรกร และดำเนินการจัดวางผักลงในภาชนะล้างพลาสติกตามชนิดและประเภทผัก นับจำนวน ตรวจสอบความเรียบร้อย และนำเข้าจัดเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิเพื่อรอการขนส่ง ซึ่งทางบริษัทเทสโก้-โลตัส จัดรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิมารับผักที่กลุ่มเกษตรกร ได้รวบรวม ในช่วงเวลา 09.00 น.และ 15.00 น. ของทุกวัน เพื่อนำส่งเข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัทเทสโก้-โลตัส ต่อไป

3. ปัญหาในการจัดการผลิตผักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม จากปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปออกเป็นปัญหาหลักๆ ได้ 3 ด้าน และกำหนดความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ได้ดังนี้ คือ

3.1 ด้านการผลิต ประกอบด้วยประเด็นปัญหา การเพิ่มเป้าหมายการผลิต การผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายการผลิต และการผลิตเกินเป้าหมายการผลิตที่ได้รับ การผลิตผักที่ยังไม่ได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในพืชผักที่นอกเหนือจากเป้าหมายการผลิตการตลาดของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ซึ่งเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรมีแนวทางการความต้องการร่วมกัน คือ

3.1.1 ควรมีการเพิ่มปริมาณผักของกลุ่มเกษตรกร ให้มากขึ้น ซึ่งในภาพรวมการผลิตผัก มาจากความต้องการของตลาด ที่ทางบริษัทเทสโก้-โลตัส กำหนดไว้ ดังนั้น เกษตรกรควรมองช่องทางตลาดแหล่งใหม่ เพื่อรองรับผลผลิต กรณีการผลิตผักเกินและขาดเป้าหมายการผลิต มีการทบทวนแผนการผลิตของเกษตรกร โดยการสอบถามของกรรมการกลุ่ม ลงตรวจติดตามประเมินแปลง ตรวจสอบปริมาณผักชนิดนั้นๆ ของสมาชิกในกลุ่ม ปริมาณผักที่คงค้างในแปลงที่ยังไม่เก็บเกี่ยว หากไม่เกินเป้าหมายการผลิตรวม กรรมการกลุ่มสั่งให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวนำส่งกลุ่มเพิ่มเติมได้ หากเกินเป้าหมายรวม ให้จำหน่ายพ่อค้าคนกลาง หรือจำหน่ายเอง

3.1.2 ผักที่ยังไม่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จาก ใ่วางแผนประสานกรรมการกลุ่ม เพื่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ลงทำการประเมินผลแปลงเบื้องต้น พร้อมแจ้งเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีทราบ เพื่อใด้วางแผนการสุ่มตรวจแปลง และเก็บตัวอย่างผักวิเคราะห์ เพื่อออกผลรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผักต่อไป

3.2 ด้านคุณภาพ ประกอบด้วยประเด็นปัญหา ความยากลำบากในการควบคุมคุณภาพมาตรฐานในช่วงฤดูฝน การระบาดของโรคแมลงในช่วงฤดูการผลิต การถ่ายทอดความรู้การผลิตผักจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรมีแนวทางการความต้องการร่วมกัน คือ มีการวางแผนการผลิต เลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว การนำเทคโนโลยีด้านการปลูกผักในโรงเรือนมาปรับใช้ในการผลิต หรือการลดเป้าหมายการผลิตของเกษตรกรแต่ละรายลง เพื่อจะได้ควบคุมและรักษามาตรฐานผักได้ง่ายขึ้น ส่วนการระบาดของโรคแมลงในช่วงฤดูการผลิต เกษตรกรนำปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกัน และนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร มาปรับใช้ในการหาแนวทางป้องกันกำจัดแบบผสมผสาน อีกทั้งการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ร่วมกับการกลุ่มและเกษตรกร ในการตรวจสอบ แนะนำ และการสาธิตการป้องกันกำจัดโรคแมลงที่เกิดขึ้น ตามสถานการณ์นั้นๆ อย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านการตลาด ประกอบด้วย ความต้องการที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตผักของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรมีแนวทางการความต้องการร่วมกัน โดยการประเมินสถานการณ์การผลิตผักของกลุ่มเกษตรกร ในการประชุมกลุ่ม เพื่อการวางแผนการผลิตผักทดแทน ในช่วงเวลาดังกล่าว และการคาดการณ์ผลผลิตผักในแต่ละชนิด เพื่อให้เพียงพอ อีกทั้งการประสานงานเครือข่ายเกษตรกรที่ผลิตผัก คุณภาพมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อสนับสนุนชนิดผักทดแทนเป้าหมายที่ขาดของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และเป็นการรักษาสภาพเป้าหมายการตลาดของกลุ่มอีกด้วย

2. อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาดูงานการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงให้เห็นว่า

2.1 เกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม มีการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้เป็นอย่างดี และอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรมีการรับแผนและกำหนดแผนการผลิตผัก ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่ม และเจ้าหน้าที่บริษัท เทสโก้-โลตัส รวมถึงการทบทวนแผนการผลิต ในการประชุมกลุ่มเกษตรกร มีการดำเนินการ จัดหา จัดเตรียม ปัจจัยการผลิตผักที่จำเป็น ในการผลิต ตามสภาพความเหมาะสมของพื้นที่ มีหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ซึ่งจากการดำเนินการ เกษตรกรในกลุ่มแปลงใหญ่ผัก ได้ดำเนินการตามเงื่อนไข ขั้นตอนและผ่านการรับรองมาตรฐานทุกราย และทุกชนิดผักที่มีแผนการผลิต ในการส่งมอบผัก เกษตรกรได้ดำเนินการ

เก็บเกี่ยว คัดขนาด ทำความสะอาด ตลอดจนบรรจุภัณฑ์ ตามข้อกำหนดของกลุ่ม พร้อมนำฝักส่งจุดรวบรวมฝักของกลุ่มเกษตรกร เพื่อดำเนินการตรวจคุณภาพมาตรฐานฝัก จากคณะกรรมการกลุ่ม เมื่อผ่านการรับรองคุณภาพ ก็จะนำเข้าเก็บรักษาการขนส่ง

2.2 กลุ่มเกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการโซ่อุปทานฝัก

2.2.1 กลุ่มเกษตรกร มีการประชุมกลุ่ม อย่างต่อเนื่องทุกวันอังคารของสัปดาห์

เพื่อร่วมวางแผนการผลิตการตลาด การรับแผนและทบทวนารแผนการผลิตฝัก การกำหนดมาตรฐานฝักการตรวจแปลงฝักของสมาชิกในแปลง การจ่ายเงินค่าฝักรอบที่ผ่านมา และปัญหาอุปสรรคและการแก้ไขในการผลิตฝักที่ผ่านมา การตรวจประเมินแปลงฝักของเกษตรกรแต่ละราย ตามเป้าหมายการผลิตก่อนเก็บเกี่ยว การสุ่มเก็บตัวอย่างฝักในแปลงตรวจสอบสารเคมีตกค้าง และตัวอย่างฝักนำส่งเพื่อตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐาน หลังจากผ่านการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานฝัก เรียบร้อยแล้วทางกลุ่มเกษตรกร ทำการชั่งน้ำหนัก จัดวางฝักลงในภาชนะ ตรวจสอบความเรียบร้อย และนำเข้าจัดเก็บในห้องควบคุมอุณหภูมิเพื่อรอการขนส่ง ซึ่งทางบริษัทเทสโก้-โลตัส จัดรถบรรทุกควบคุมอุณหภูมิมารับฝักที่กลุ่มเกษตรกร ได้รวบรวมตามวันเวลาที่กำหนดของทุกวัน เพื่อนำส่งเข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัทเทสโก้-โลตัส ต่อไป

2.2.2 เจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัส ร่วมการวางแผนการตลาด จะใช้เวทีการประชุมกลุ่มเกษตรกร โดยนำแผนการตลาดที่บริษัทกำหนด มาใช้ประกอบในการร่วมวางแผนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรเป็นเป้าหมาย การกำหนดราคาจะใช้เวทีการประชุม 3 ฝ่ายร่วมกันคือ ตัวแทนบริษัทฯ คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกเกษตรกร โดยพิจารณาจากราคาท้องตลาดในปัจจุบัน

สถานการณ์การผลิตในปัจจุบัน สภาพดินฟ้าอากาศ ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคากลาง การต่อรองราคา ซึ่งราคาที่ได้จะสูงกว่าราคาท้องตลาดในปัจจุบัน 20-40 % ตามแต่ละชนิดฝัก และสถานการณ์ความต้องการของตลาด ราคาจากมติที่ประชุม ถือเป็นสำคัญ และจะมีการทบทวนราคาใหม่ทุกๆ 3 เดือน หรือมีการเปลี่ยนแปลงของราคาในท้องตลาดอย่างรวดเร็ว การกำหนดมาตรฐานฝักเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แต่ละชนิดฝัก อีกทั้งคุณลักษณะเฉพาะของฝักตามที่ต้องการ การขนส่งฝัก เข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัท ดำเนินการขนส่งฝักโดยใช้รถบรรทุกที่มีห้องควบคุมอุณหภูมิของทางบริษัท

2.3 หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานเกษตรอำเภอพุนพิน และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมดำเนินการ ถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการแปลงฝักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พร้อมลงพื้นที่ตรวจประเมินแปลง และออกไปรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีครอบคลุมฝักทุกชนิดที่เกษตรกรผลิต อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการสร้างการรับรู้ จัดการความรู้ใน

เรื่องที่เป็นและสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร เช่น การบริหารงานกลุ่ม การยกระดับกลุ่มเกษตรกรให้เป็นนิติบุคคล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

จากผลการสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรแปลงใหญ่ฝึกบางทำข้าม คณะกรรมการกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการทุกขั้นตอนของการ จัดการ ไร่ปลูกตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินการของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรตามความต้องการอย่าง ต่อเนื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการจัดการ ไร่ปลูก มี 4 ปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และ ปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดการ ไร่ปลูก และบริบทของชุมชนที่ หนุนเสริม คือ ด้านผู้นำกลุ่ม ด้านสังคม ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการ ประสานงาน และด้านวัฒนธรรมชุมชน จุดแข็ง คือ เกษตรกรภายในกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีส่วน ร่วมอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานราชการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ (2561) ที่ศึกษาการจัดการห่วง ไร่ปลูกที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP ในจังหวัด เชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกระบวนการวางแผน การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การจัดส่ง และการส่งคืน ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ เกษตรกรมีการดำเนินการผลิตฝัก ตามข้อสัญญาตลอดทั้งปี โดยได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติการผลิตฝักให้เป็นไปตาม มาตรฐาน GAP อยู่ใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ผลผลิตฝัก GAP ถูกนำมาคัดคุณภาพ คัดเกรด และบรรจุ ภายใต้เครื่องหมายรับรอง “Q” กลุ่มเกษตรกรมีตลาดที่แน่นอนในการรับซื้อผลผลิตใน ระดับราคาสูงกว่าราคาตลาดเมื่อผลผลิตผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และมีความปลอดภัย และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มลธา สมบุญตนนท์ (2561) การจัดการห่วง ไร่ปลูกของธุรกิจฝัก ไฮโดรโปนิคส์ในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินงานของห่วง ไร่ปลูกไฮโดรโป นิคส์จากแหล่งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ วิเคราะห์การเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงาน ส่วนต้น น้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก มีการวางแผนปลูกฝักชนิดที่ตลาดมีความต้องการมาก เกษตรกรจัดหา วัตถุดิบด้วยตนเอง ส่วนกลางน้ำ ผู้รวบรวมเป็นผู้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า มาจัดสรรให้กับผู้ปลูกและ ตรวจรับสินค้าถึงหน้าฟาร์ม ส่วนปลายน้ำ เป็นการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภค ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ควรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อตกลงอย่างจริงจัง โดยเน้นการปลูกฝักชนิดและปริมาณให้ ตรงตามความต้องการของลูกค้าตลอดจนเข้มงวดในการรักษาคุณภาพ การรวมกลุ่มเพื่อจัดสรร ปริมาณการผลิตจะช่วยป้องกันความเสี่ยงและสร้างอำนาจต่อรอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิญญู ปรอยกระโทก (2559) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใน ไร่ปลูกปลอดภัยในประเทศไทย ซึ่งปัจจัยหลักของความยั่งยืน มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้าน

สังคม และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ที่จะเชื่อมโยงไปสู่ความยั่งยืนในโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน การดูแลช่วยเหลือกันในโซ่อุปทาน การวางแผนการทำงานร่วมกัน การบริหารความเสี่ยงร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการโซ่อุปทานผักให้ยั่งยืน

3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ด้านเกษตรกร

3.1.1 เกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางทำข้าม ควรยกระดับมาตรฐานผักจากมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เป็นมาตรฐานผักอินทรีย์ เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านราคาและช่องทางของการตลาด

3.1.2 การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต และการผลิต ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน การรวมกลุ่มเพื่อรวบรวมจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นเพื่อลดความเสี่ยงด้านคุณภาพและราคา ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการผลิต

3.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร

3.2.1 ด้านการบริหารงาน การกำหนดแผนการตลาดและแผนการผลิตของกลุ่มก่อนลงแผนสู่เกษตรกรแต่ละราย ควรวิเคราะห์ความเสี่ยงในการผลิตที่จะเกิดขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบันคาดการณ์ในอนาคต และแนวทางการป้องกัน เพื่อลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น

3.2.2 ด้านคุณภาพ การตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานผักในแปลงเกษตรกร และในจุดรับผลผลิตผักของกลุ่ม ควรมีการประสานเจ้าหน้าที่เกษตรที่รับผิดชอบร่วมด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพและผลการตรวจรับรอง รวมถึงการวิเคราะห์ประเมินผลซึ่งอาจจะเกิดความผิดพลาดจากการปฏิบัติได้

3.3 ด้านบริษัทเทสโก้-โลตัส

3.3.1 การขยายชนิดผักให้มีความหลากหลายมากขึ้น จากเป้าหมายตลาดผักที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรผลิต จะทำให้กลุ่มเกษตรกร เกษตรกร มีทางเลือกในการผลิตผักมากขึ้น สามารถเลือกใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับผักชนิดนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพ มาตรฐานผักที่ดีขึ้น

3.3.2 ควรมีการวางแผนการตลาดผักอินทรีย์ และกำหนดราคา ที่แตกต่างจากผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตร อย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้เกษตรกรผู้ผลิต มีทางเลือกในการปรับระบบการผลิต เพื่อยกระดับมาตรฐานผัก ให้สูงขึ้น

3.4 ด้านเจ้าหน้าที่หน่วยงานสนับสนุน

3.4.1 ควรจัดทำแปลงต้นแบบ เพื่อใช้ในการจัดการความรู้การผลิตผักและนำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ มาส่งเสริม เพื่อสร้างความมั่นใจในการผลิตผัก ลดต้นทุนการผลิต ยกกระดับคุณภาพมาตรฐาน

3.4.2 ส่งเสริมการแปรรูปผัก ในรูปแบบต่างๆ เช่น ทำผักตากแห้ง ผักดองเค็มหวาน ฯลฯ ซึ่งจะสามารถช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร มีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผักเป็นของตัวเอง และมีช่องทางในการขยายตลาดที่มากขึ้น

3.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.5.1 ควรศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรในการจัดการโซ่อุปทานผัก ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริม สนับสนุน ในการวางแผนการผลิตการตลาด การจัดการพื้นที่ การควบคุมปริมาณ และคุณภาพ ในระดับจังหวัด

3.5.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการโซ่อุปทานตลาดผัก ของเกษตรกรจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน ในการกระจายผักออกสู่ตลาดในระดับต่างๆ ที่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลในด้านการขยายพื้นที่ปลูก การจัดการด้านคุณภาพมาตรฐาน และการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด

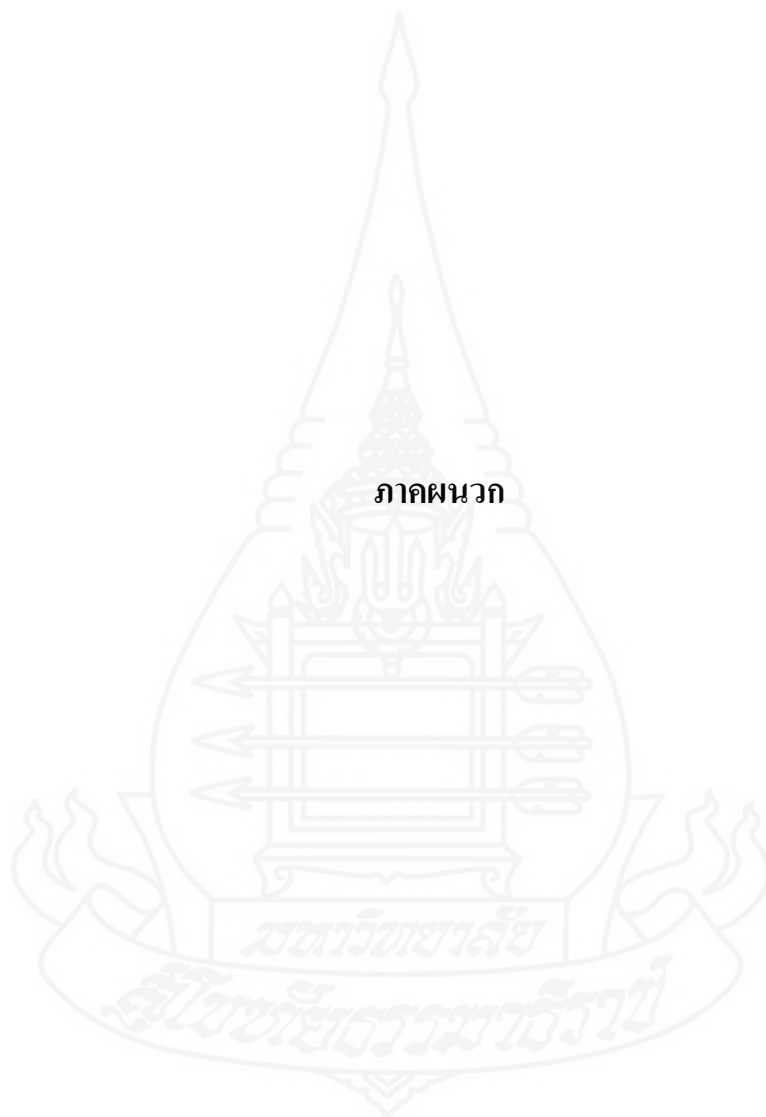
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2545). การปลูกผักปลอดสารพิษ. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- ชุตินันท์ วิศาลกิตติ. (2555).การจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้า ผักปลอดภัยในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. นครปฐม : สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิด โสรรัตน์.(2550). การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. กรุงเทพฯ : วิ-เซอร์ฟ โลจิสติกส์
- บุญทวารณ วิงวอน , ชัยยุทธ เลิศพาชิน และ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2553) การศึกษาเรื่องการจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักปลอดสารพิษของ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พงษ์ชัย อธิคมรัตนกุล. (2550). โลจิสติกส์ก้าวอย่างประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์.กรุงเทพฯ : สุขภาพ.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ , และเบญจพรรณ เอกะสิงห์. (2561). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตและความคุ้มค่าการผลิตลำไยอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- มลฑา สมบุญตนนท์ , เออวดี เปรมชัยเชียร และกาญจนา ศรีพฤทธิเกียรติ . (2561). ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2556). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.
- วรรณวิษา ชูแดง และ ดร.ชุตินันท์ ไวศรายุทธ์ (2557) การวิเคราะห์สถานการณ์ผักสดปลอดภัยในมุมมองโซ่อุปทานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 15 : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิญญู ปรอยกระโทก, วันชัย รัตนวงษ์ และ วัชรวิ จันทรประกายกุล. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานผักปลอดภัยในประเทศไทย : วารสาร Thai VCML.
- วิทยา สุหฤทธดำรง. (2549). การควบคุมคุณภาพ.กรุงเทพฯ : อี.ไอ.สแควร์ พับลิชชิ่ง
- สาธิต พะเนียงทอง. (2548). การจัดการโซ่อุปทานเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุทธิชัย ปทุมล่องทอง (2543). 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : น้ำฝน
- สุจิตราภรณ์ จุสปลาโล. (2558). รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- ฮอพพ์ วอลเลต (2553). ศาสตร์แห่งโซ่อุปทาน กรุงเทพฯ : อี ไอ สแควร์ สำนักพิมพ์ 268
- SCOR Model (Supply Chain Council, 2011) SCOR Model

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมที่ 1

การประชุมชี้แจงการจัดการโซ่อุปทานผักฯ พร้อมจัดทำแบบสอบถาม ของเกษตรกรแปลงใหญ่ผัก

ภาพกิจกรรมที่ 2

การลงติดตาม การตรวจประเมินแปลงเกษตรกร ของกรรมการกลุ่มฯ

ภาพกิจกรรมที่ 3

เก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มบุคคลเป้าหมาย (Focus Group)

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามเกษตรกร

เรื่องการจัดการ ไร่ปลูกผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการ ไร่ปลูกผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงใคร่ขอความกรุณาตอบคำถามจากแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

ตอนที่ 2 การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 3 การส่งมอบผัก

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และความต้องการ

3. โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่อง () หรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม

1.1 ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....

1.2 ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....

1.3 เบอร์โทรศัพท์

1.4 เพศ ชาย หญิง

1.5 ปัจจุบันอายุปี

1.6 ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมต้น มัธยมปลาย/ปวช. ปวส./อนุปริญญา

ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

1.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (นับรวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

1-2 คน 3-4 คน 5-6 คน 6 คนขึ้นไป

จำนวนแรงงานในครัวเรือน (นับรวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

1-2 คน 3-4 คน 5-6 คน 6 คนขึ้นไป

1.8 รายได้ครัวเรือน/ปี

- ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี 100,001 – 200,000 บาทต่อปี
 200,001 – 300,000 บาทต่อปี 300,001 – 400,000 บาทต่อปี
 มากกว่า 400,000 บาทต่อปี

1.9 ท่านมีประสบการณ์ในการปลูกผัก มาเป็นระยะเวลา

- 1-2 ปี 3-4 ปี 5-6 ปี มากกว่า 6 ปี

ตอนที่ 2 การวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.1 ใครเป็นผู้กำหนดแผนการผลิตผักของกลุ่มเกษตรกร

- เกษตรกรเอง กรรมการกลุ่ม ตัวแทนบริษัทเทสโก้-โลตัส ร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย

2.2 ใครเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตผักของเกษตรกรแต่ละแผนการผลิต

- เกษตรกรเอง กรรมการกลุ่ม ตัวแทนบริษัทเทสโก้-โลตัส ร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย

2.3 การผลิตผักของเกษตรกร

- ตามแผนการผลิตที่รับมอบ ผลิตตามความถนัดของเกษตรกร ผลิตก่อนแล้วค่อยแจ้งแผนการผลิต

2.4 มีการทบทวนแผนการผลิตผักของเกษตรกรหรือไม่ อย่างไร

- มี โดยใช้การประชุมกลุ่มเกษตรกรพิจารณา มี โดยแจ้งคณะกรรมการกลุ่มทราบ
 มี โดยแจ้งเจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัสทราบ ไม่มี

2.5 ลักษณะพื้นที่ทำแปลงผักของเกษตรกร

- ของตนเอง ปลูกในที่คนอื่น (ไม่เสียค่าเช่า) เช่า อื่นๆ (ระบุ).....

2.6 จำนวนพื้นที่ทำแปลงผักของเกษตรกร

- 1-2 ไร่ 3-4 ไร่ 5-6 ไร่ มากกว่า 6 ไร่

2.7 เหตุผลหลักในการตัดสินใจปลูกผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

- ได้รับความรู้/ได้รับการอบรม ตามเพื่อนบ้าน
 มีตลาดรับซื้อแน่นอน ราคาดี
 ตามนโยบายการสนับสนุนของภาครัฐ ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน
 กำลังได้รับความนิยม อื่น ๆ (ระบุ).....

2.8 ลักษณะการจัดทำแปลงผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.8.1 หน่วยงานที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ในการจัดทำแปลงผัก ตามมาตรฐานตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน อื่นๆ

2.8.2 หน่วยงานตรวจสอบ และออกใบรับรองมาตรฐานแปลงผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน อื่นๆ.....

2.8.3 การดำเนินการจัดทำแปลงผักของเกษตรกร ตามขั้นตอน มาตรฐาน GAP ที่กำหนดไว้หรือไม่

ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด ไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด อื่นๆ

2.8.4 ชนิดผักของเกษตรกรที่ผ่านมาตรฐานรับรองแปลง

ยังไม่ผ่าน 1-3 ชนิด 4-6 ชนิด มากกว่า 6 ชนิด

2.8.5 มีหน่วยงานราชการ ลงสู่ตรวจสอบ ผักในแปลงตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร กี่ครั้ง/ปี

ไม่มี 1-2 ครั้ง 3-4 ครั้ง 5-6 ครั้ง มากกว่า 6 ครั้ง

ตอนที่ 3. การส่งมอบผัก

3.1 การส่งมอบผักตามแผนการผลิตของเกษตรกร

เกษตรกรส่งมอบเอง ผ่านกรรมการกลุ่มส่งมอบ ผ่านตัวแทนบริษัทเทสโก้-โลตัส

3.2 ขั้นตอนการจัดการผักที่จะส่งมอบ (1.ตัดแต่ง 2.คัดขนาด 3.ล้างทำความสะอาด 4.บรรจุภาชนะตามที่กำหนด 5.ชั่งน้ำหนัก)

ดำเนินการครบทั้ง 5 ขั้นตอน ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดำเนินการ 3 ขั้นตอน

ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดำเนินการ 1 ขั้นตอน ไม่ได้ดำเนินการ

ตอนที่ 4. ปัญหา และความต้องการ

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

เรื่องการจัดการโซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

1. แบบสนทนากลุ่มชุดนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการจัดการ โซ่อุปทานผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักบางท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงใคร่ขอความกรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริง
2. แบบสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล
 - ตอนที่ 2 บทบาทหน้าที่
 - ตอนที่ 3 ปัญหา และความต้องการ
3. โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่อง (....) และเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน(ผู้ให้ข้อมูล)

- 1.1 ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....
- 1.2 ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่..... ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....
- 1.3 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....
- 1.4 เพศ ชาย หญิง
- 1.5 อายุปี
- 1.6 ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมต้น	☐ มัธยมปลาย/ปวช.	☐ ปวศ./อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี		

ตอนที่ 2 บทบาทหน้าที่

บทบาทหน้าที่ ๆ ต้องปฏิบัติงาน ในองค์ประกอบโซ่อุปทานและการจัดการการผลิตฝักตาม
มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ฝักบางท่าข้าม

2.1 กรรมการกลุ่มเกษตรกร

การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร

.....
.....

การตรวจรับรองมาตรฐานฝัก

.....
.....

การส่งคืนสินค้า(ฝัก)ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน กลับ

.....
.....

การเก็บรักษา รอการขนส่ง

.....
.....

อื่นๆ ระบุ

.....
.....

2.2 เจ้าหน้าที่บริษัทเทสโก้-โลตัส

การวางแผนการตลาด

.....
.....

การกำหนดราคา

.....
.....

การกำหนดมาตรฐานฝัก

.....
.....

การขนส่งผัก เข้าสู่ศูนย์กระจายสินค้าของบริษัทฯ

.....
.....

อื่นๆ ระบุ

.....
.....

2.3 หน่วยงาน (กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร)

การควบคุมตรวจสอบรับรองแปลงผัก ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

.....
.....

การถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการแปลงผัก ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

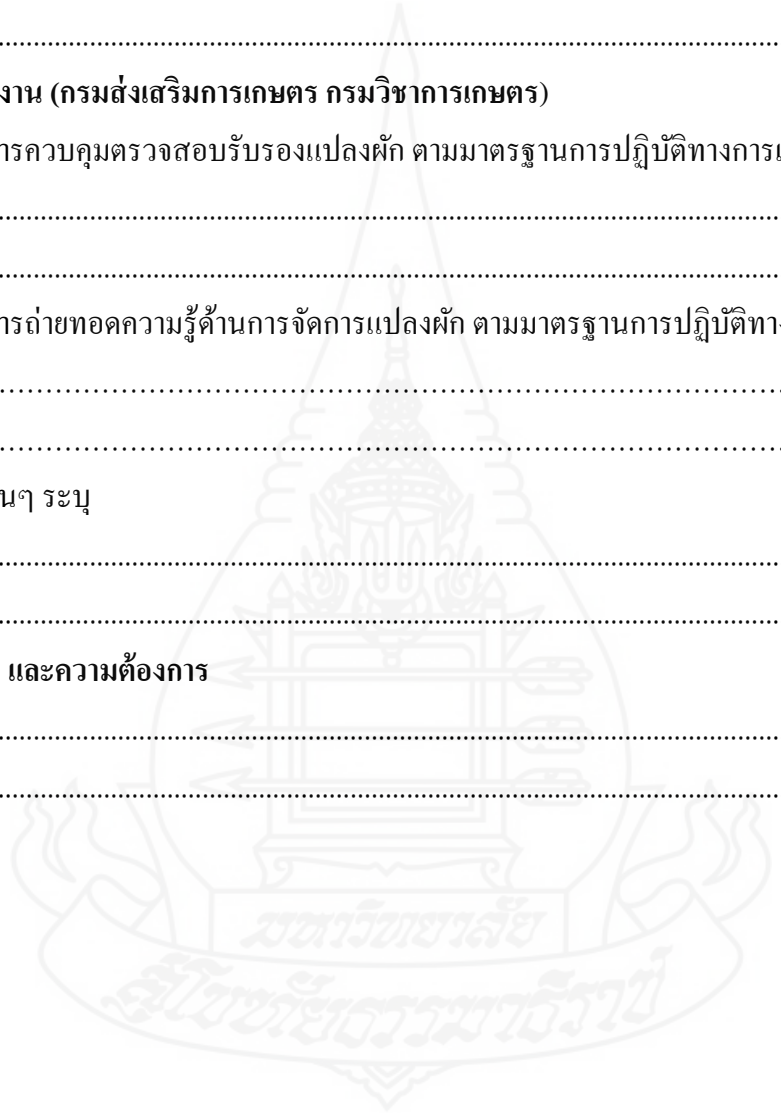
.....
.....

อื่นๆ ระบุ

.....
.....

2.4 ปัญหา และความต้องการ

.....
.....

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายวุฒิศักดิ์ เพชรมีศรี
วัน เดือน ปีเกิด	18 กันยายน 2511
สถานที่เกิด	อำเภอท่าม่วง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีสำเร็จการศึกษา 2540
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร (นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ)

